

Čas je zlató.

Podučna povest za mladost.

Poslovenjena iz nemškega

po

Hofmanu.

J. Hofman

V LJUBLJANI.

Na prodaj in v založbi Janeza Giontinita.

1864.

25286 I. C. 9

„Gani se! komur je mar zahvale prihodnjega vnuka,
„Gani se! kogar je sram zasmehovanja rodú.“

K o s e s k i.

V v o d.

Otrôci so kakor nježne cvetice v gosposkem vertu. Vertnar jih skerbno redí, varuje, snaži; dokler jih ne postavi v sobo, kinčiti jo in napolniti s prijetnim duhom. Perva in nar večí skerb gré otrokom. Dati se jim mora dobra izreja in vodilo, doseči časno in večno srečo. **O**trok je tako rekoč na kužnem razpotji, biti ali dober ali pa hudoben človek, ali se sprijazniti s krepostjo,

ali pa se razujzdanosti voditi dati; eno ali drugo bo večidel po izreji. V mladosti lahko ravnaš ž njim, kakor hočeš; tû se še dá pripogniti, kakor želiš. Zatorej pustite otročice k sebi, lomite jim kruh večnega življenja, učite jih vsega dobrega. O kolika sreča za posameznega človeka, pa tudi za celo družino, občino in deržavo! Vsega naj se učé, kar je lepo in pravno; človeku ni se treba sramovati, razun njegovih hudobnih djanj. Ne vé se, kaj življenje sabo pripeljá. Marsikdo se je v sreči in bogastvu rodil, njegova zibelka je bila obdana z lišpom in dragocenostmi; mladencu se ni bilo treba ničesar učiti, ne delati, ne slušati, in lej! spremenilo se je njegovo stanje in revež je kakor na led posajen — sebi in drugim križ in muka. Če se pa človek kaj dobrega naučí in se v sreči tudi z nesrečo so-

znani, če je s kerš. duhom navdan, naj ga zadene kakoršna hoče nevolja, vedno se bo lepó obnašati, in dobro in zeló iz božjih rok prejemati vedil. Mirno in kakor hrast stoji v vsih spreminih časa. Ni mu treba tožiti, samega sebe zdajati, drugim pa nadleže delati. — Nekaj nam lahko sledeča povest razjasni. Ni pa treba, da bi vsak ravno to delati in poskusiti mogel, kar je Lenče delal in poskusil. Veliko veliko družih okolišin je še, v ktere človek v svojem življenji priti zamore; in kar se naučí, se za se naučí in gotovo mu bo enkrat v prid. Vsaj tudi pregovor pravi, da čez sedem let pride vse v prid. Perva pa, kar se iz te povesti učimo, je, da naj s časom vsak dobro gospodari, da naj bo res vsakemu zlató, t. j. nar dražje blagó, kar človek na tem svetu imeti zamore. In če že z

zlatom tako umno gospodarimo in ga tako neradi iz rok damo, koliko bolj umniše je treba gospodariti s časom, v katerem zamoremo za svojo časno in večno srečo delati; kateri pa, ko enkrat mine, se nikdar več nazaj dobiti ne more. **Za-**pomnimo si tedaj živo te besede: „Čas je zlató.“ Druga pa je, da mu bo vse, kar se naučí, prej ali slej k pridu in le če ga bo kakor zlató varoval in k dobremu obračal, se ne bo, ne v sedanjosti, ne v večnosti kesal. —

Ti pa, ljuba mladost! prebiraj s pridom sledečo povest in si zgodej zapomni važni izrek: „Čas je zlató.“ Le tako bo tudi ta knjižica svoje pripomogla k izobraženju uma in k oblaženju serca. **Z Bogom!**

I.

Pridanič in kraljevič.

Mekega poletnega večera čujejo memogredoči v neki hišici vertnih ulic žalostno vpitje, med katerim se pogoste batine žvižgajoče brezovke slišijo. Silovito rojenje, preklinovanje, žalostni in mili glasovi preglašajo čudno godbo, — in zopet poje brezovka, zopet tuli mladi glas, in to gré tako hudo, de ljudje na ulicah postavajo in nekteri že v hišo stopiti mislijo, de bi neusmiljeni tepež ustavili. Pa od tega dobromišljenega sklepa jih neka sosedinja odverne, ki klepetaje pred množico stopi in ljudem pripoveduje, de je le Lenče, ki je ravno od svojega rednika en tovor batinj prejel.

„Kdo je ta Lenče?“ vpraša nek ptuji gospod, ki je nar prej v hišo stopiti mislil, zdaj pa z družimi vred ostane, ženico poslušáje.

„Lenče!“ se začudi babica, „joj za božji dan! kaj ne poznate Lenčeta? ki

je nar veči pridanič in delanič v vsem našem mestu? porednega potepúha, ki ljubemu Bogu dneve krade in kamor pride, nič dobrega ne stori? Od kar malopridni vlačugar pri našem sosedu stanrje, nimamo nič družega, kakor jezo in sitnost ž njim! Kaj mi ni ravno včeraj moje piščeta za vratove skupej zvezal, de bi se bile uboge živalice skoraj podavile, če bi k sreči zraven ne bila prišla? Ali ni morde zadnjič mački neke gospe zvonec na rep privezal, de se mu je vse krohotalo, in uboga žival ni vedla kam? In ni tudi te dni bližnjemu sosedu nar lepši golobe polovil, jim vratove zavil in jih skor po nič prodal? Jemne, za živi svét! tedaj ne poznate Lenčeta? Vsak božji dan nove traparije počenja, in če tako naprej pojde, že vidim, de mora naravnost na vislice priti, saj že raste kljuka za-nj. Vsaki dan dobí svoj tovor brezove kaše, in vender je za vsak udar po njem škoda, de se zgubi brez vsega upanja kakega sadú!“

Soseda še klepetá, ko stopi zali mladeneč pri dvanajstih letih v raztergani obleki iz hišice pred vrata. Svitle

solzé se mu še v černih očeh lesketajo, ko pa sliši, de se od njega govori in de mu je soseda hvalno pesem pela, ktera bi gotovo nikomur všeč ne bila, si hitro solze obriše, ter nategne šobo v zaničljivo posmehovanje, rekoč:

„No, stara klepetulja! danes vam pa že spet gré, kakor klepetec v mlinu! Je vender dobro, de sim slišal, kaj vse lepega in dobrega vi od mene veste. Vaše piščeta sim tedaj za vratove skup povezal? No se vé de, — ker so mi vse léhe na vertu razkopale! In Belični mački sim zvonec navezal? Kaj pa de — ker nam je smetano polizala, namesti, de bi bila miši lovila. In sosedu sim golobe polovil? To se vé de, zakaj pa pridejo na naše dvorišče in našim golobam spred kljuna zernje pokavsajo. Le tiho vi stara kučemajka! Saj vas vse mesto pozná! Vsaj nikomur ne morete dobréga lasca pustiti. Pojte raji domú in poglejte po svojih piskrih in kozicah, de se vam pečenka ne zasmodí in raki iz piskrov ne zlezejo! Pojte, pojte stara klepetulja!“

„Le poglej en človek nesramno čeljust!“ vpije soseda prav strupeno. „Ka-

kor, de bi se uboga žena, kakor sim jest, s pečenko in raki doma mastila. To reče hudoba le zavoljo tega, de me draži. Le nikar mu besedice ne verjemite! Tumpec laže, kolikor more pesti. Le počakaj! Naj te dobim, pomnil jo boš, ti časpotrata, ti pridaniče, ti pokvaka ti!“

Lenče se smeja. „Že prav, stara majka!“ reče na to, le zabavljajte, ne vjamete me tako ne s svojimi krivimi nōgami! In kadar bo vaše grozdje zrelo, takrat bom že skerbel, de vam ga ne bojo vrabci pozobali! Le na me se zanesite, draga majka!“

S temi besedami se Lenče okrog oberne in beži strani, in se odtegne nālivu zmerjavnih besedi, katerih stari sosedi nikoli ni zmanjkalo, kar je že iz skušnje vedil. Ta hip ga ni več viditi in krohotaje se gledavci razidejo ter pustijo sosedo samo klepetati. Še nekaj časa ropoče, pa ne dolgo; zakaj pes ne laja rad sam — in godernjaje se zgubi v svojo hišo. Lenče pa leti lahkovoljin v bližnji gojzd, kjer je prog-lje in zanjke nastavljene imel, gledat ali se ni morde kak ptič zasačil.

Ubogi Lenček! Notri mu vender ni tako pri sercu, kakor se zunej dela, zakaj prav za prav njegovo življenje je žalostno življenje, pravo pasje življenje. Staršev nima več. Njegov oče je bil strežnik na dvoru, kjer je tudi Lenček rojen bil in je stanoval tudi ondi, pa nagnjenje k pijači ga je pri kralju ob milost, in tudi kmalo potem pod zemljo pripravilo. Tudi mati mu je kmalo potem umerla, in tako je ubogi dečko od vseh zapuščen ostal. Nihče drugi se ga ni usmilil, kakor mati Zidarica, njegova teta, ki je bila omožena s kraljevim hlevarjem (hlevnim hlapcom) in ki ni ravno sama nič otrok imela. Rada ni sicer v hišo vzela ubozega Lenčeta, — ime mu je bilo prav za prav Ljudevit, pa že od otročjih let sèm so ga Lenčeta imenovali —, ker je mati Zidarica dobro vedila, de nima siromaški deček nikogar na svetu, se ga vender usmili in ga k sebi vzame. Tode stradati ga vsaki dan pustí na cente, revež mora na golih tleh ležati in teta mu le toliko preskerbi, de kako stergano cunjo na-nj obesi, de je vsaj beraško oblečen, dalje se tako za-nj ne

peča. Tudi ni mogla, ko bi bila hotla, zakaj bila je perica na dvoru, zatorej se je celi dan s perilom mudila in za svojega rejenca skerbeti ji ni bilo lahko mogoče.

Ravno taka je bila tudi z rednikom. Od jutra do večera se je v hlevu pri konjih mudil, in Lenček ga skor ni nikdar vidil, kakor zvečer, kadar je že po stari navadi od njega svoj navadni tovor batin dobil zavoljo objestnost, ki jih je podnevi počenjal. Še vé de je vsaki dan kako zrelo naredil, in tudi ni moglo skor drugači biti. Zakaj, celi ljubi božji dan je bil sam sebi prepuščen, v šolo ni hodil, ker ni imela njegova teta s čem šolnine plačevati, pri miru sedeti se mu ni ljubilo, dolzega časa pasti mu ni bilo všeč, tedaj si je čas kratil kakor je vedil in znal z vsake baže malopridnostjo, brez pomislika, ali je to prav ali napak. Sicer je vedil, de bo zvečer brezovka žvižgala, vendar to mu je vse le malo bilo proti veselju, ki ga je podnevi občutil, kadar je svoje burke počenjal. Verh tega je bil že kaj tacega navajen, saj mu je bil že tepež vsakdanji krùh. Le takrat

je bil nejevoljin, kadar je po nedolžnim, kakor ravno danes, brezovo večerjo dobil. To ga je jezilo. On sam ni nič pregrešil, le njegova lesica, ki jo je na dvorišču privezano imel, je bila vsega kriva. Pišče ji je bilo preblizo prišlo in lesica ga je bila šavsnila. Kaj je mogel Lenček zato? Saj vender ni rekel piščetu tako blizo hoditi! Naj bi bila lesica platila — pa on, Lenček! nak, to ni bilo po pravici! —

Pa kaj hoče pomagati, svoj tovor tepežnic je dobil, nihče mu jih ne odvzame. Nar bolj ga je jezilo, de mu je rednik lesico ubil. Pa tudi to mu noče obveljati pustiti, saj je v gojzdu še dosti lesičjih lukinj, si misli, in jutri si drugo vjamem. To sklene in s temi mislimi se že v noč domú verne.

Prav za prav je soseda tudi prav imela, ker ga je z lepim imenam: „Pridanč“ počastila, zakaj v resnici ni nobene pridne naredil. Golobe je lovil in pobijal, tudi če mu niso na dvorišče prileteli, tičem je gnjezda pobiral in jih lovil, potem je vse prodal in denarje za sladkarije potrosil. Tako je čas tratil in se ni učil, se ve de, ne branja ne pisanja.

Pri vsem tem pa je bil dobroserčen, prijeten dečko in zale postave, — zrel in izurjen, se ve de, bolj kot nobeden, vendar prijazen in pohleven, če se je kolčikaj lepo ž njim ravnalo. Tode ga ni bilo skor človeka, ki bi bil to storil. Nasproti — vse ga je klelo, zmerjalo in mu žugalo, in čudo zares, de ni pri tacem ravnanji v resnici h u d o b e n postal. In vendar ni bilo nobenega sledú h u d o b i j e še nad njim; poreden, razkačen in jezičen je bil res včasí, to de družega tudi nič ne, vsaj zdaj še ne, čeravno se ni dalo previditi, kam de ga zna še njegovo nerodno življenje pripeljati.

Toliko je tedaj gotovega — Lenček si ni nič glave belil zastran svoje prihodnosti, živel je tje v en dan kakor ptič, se razvedóval, jedel, pil, spal, pel, se smejal in jokal kakor je ravno čas naletel. In kdo mu je hotel zameriti? Saj je bil še mlad, in mladost je neskerbna.

Brez vse skerbí in vesel dirja tedaj drugi dan Lenček s kosom črnega kruha v mavhi, v gojzd mlado lesico zasacít. Čez nekaj ur zares eno dobí, jo

utakne v svoj zavezani rokav, de bi mu ne ušla, in se hoče ravno domú verniti, ko v neki daljavi strel zasliši.

„Mora menda lovec biti!“ pravi sam seboj, „Čem le viditi kaj je ustrelil!“

Urno se zavertivši dirja, kakor de bi ga veter nesel, in res zagleda kmali lovca, se mu približa in ga spozná za kraljeviča Vladimira, kraljevega sina. Ta stoji poleg nekega brezna ter sili svojega psa v prepad iti nekaj iskat, česar se pa pes noče vdati. Okoli brezna leta, — poskuša va-nj, pa se precej umakne in se poslednjič pred svojega gospoda vleže.

„Ne more iti ne! gospod kraljevič, kraljeva visokost!“ se na to Lenček oglasil ter stopi bliže kraljeviča in mu s črnim očesam derzno v obraz pogleda. „Pes ni vstani tega, tode, če Vam morem pomagati, le zapovejte, jest sim že več kot enkrat tukej notri plezal.“

Kraljevič gleda od kot neznani glas pride, čverst, prijazen mladeneč mu dopade in odgovori mu smehljaje se: „kdo si, dečko! in od kod prideš?“

„Jest? Lenček sim, mili gospod

kraljevič! Moj oče so bili strežnik v gradu, se nič ne spomnite?“ odgovori Lenček prijazno. „Zdaj sim pri svojem stricu Zidarju, ki je hlevni hlapec v grajščini in pridem sem v gojzd si eno mlado lesico vjet! Glejte no tukej v ro-kavu jo imam, nar lepši je bila z med vsih štirih, ki so se pred luknjo igrale in z enim zgrabljejem je bila moja. Vender mi povejte, kraljeva visokost, kaj de imate tukej v prepadu, če za-morem jest opraviti, Vam z veseljem rad storim, zakaj pes ne pojde notri, verjemite mi, gospod kraljevič!“

„Rad verjamem“ reče kraljevič Vladimir smehljaje se, med tem, ko mu čversti in zali mladeneč vedno bolj in bolj dopade. „Orla sim ustrelil in po nesreči mi je ravno v brezno padel. Če mi ga vèn prineseš, dobiš lepo da-rilo!“

„E kaj darilo!“ odgovori Lenček smehljaje se, — to Vam že rad sto-rim. Nekoliko poterpите in kmalo bo naš. Samo lesico moram tukaj pustiti, — ali bi ne hotli Vi nekoliko na-njo popaziti, de mi ne uteče.“

„No, no, bom že“ odgovori kra-

ljevič, „daj jo sèm, jo bom v lovsko mavho djal.“

Meni nič tebi nič vtakne Lenček lesico v mavho in pleza kakor mačka v prepad. Kmali ga ni več viditi in ne dolgo potem že vriska na dnu globočine rekoč:

„Ga že imam, gospod kraljevič! pa merha še živi, ali mu hočem vrat zaviti?“

„Ne, ne, če moreš ga tako prinesiti, to de vari, de te ne okremplja ali pa ne vgrizne, zakaj ima ojstre kremplje.“

„To je moja skerb, kraljevič“ zakliče Lenček, „ga bom že dobil!“

Kmali potem prileze Lenček vèn po skalovji, v levi nese orla zvezanega, z desnico si pa pomaga navzgor.

„Tukej sim“ reče vès poten, ter verže orla pred kraljeviča na tla. „Sim se mogel prav terdo ropkati z divjo nesnago, nazadnje sim ga vender užugal, če me je tudi z ojstrim kljunam do kervi vsekal. Tukej le — v roko me je vgriznil, pa kadar sim mu zanko okoli krempljev vergel je moral vender pustiti. Tukej sim tedaj in če je volja, Vam ga precej v mesto nesem.“

„Pravo! — vender poprej mi pokaži še svojo rano“ reče kraljevič Vladimir. „Lej, lej, saj te je hudo zgrabil, te kaj zelo boli?“

„Nekoliko me že boli, to de ne deseti del od tega, kakor batine mojega strica, ki so vsak dan moja navadna večerja“ odgovori Lenček lahkomiseljno. „Naj Vas nikar nič ne skerbí, majhina rana se bo kmali zacelila. Dajte mi lesico nazaj in potlej greva.“

„Tudi lesico hočeš nesti? nak roka roko umije, ti neseš orla in jest bom nesel lesico. Nar prej pa zaveživa rano, glej kri ti hudo teče. Nimaš nič rute?“

„Koga? rute?“ bara Lenček, „kdo bi mi jo dal? Naj le teče kri, naj, bo že sama jenjala.“

Z glavo majaje vzame kraljevič svojo ruto iz žepa ter mu zaveže kervavo roko. Lenček ga stermo gleda, in svitla solza se mu v očeh zalesketá.

„Kaj ti je?“ vpraša kraljevič, „te boli?“

„O ne!“ — odgovori Lenček — „pa Vi ste tako dobri in to me do solz gine. — Zdaj pa kadar bo treba po

kakega tiča iti, le priditi, Lenček vam ga bo že dobil, le zanesite se!“

„Ti čuden mladeneč“ mermra kraljevič sam seboj, „lejte no, kako blagočutno serce imá! — Vender povej mi“, reče kraljevič glasneje, — „ali si vedno tukej v gojzdu?“

„Hm, precej tako od jutra do večera! zdaj poleti se reče!“

„Kaj pa pozimi, se pa učiš?“

„Nak, učim se sicer ne, pa takrat je v gojzdu sneg, in mi več ne dopade tukaj biti. Takrat pa ostanem v mestu, se vozim na senéh (smučéh) in se dersam po ledu!“

„Tako? Kdaj se pa kaj učiš?“

„Nikoli! Čemu? V šolo tako ne smem hoditi, ker teta ne morejo za me plačevati.“

Kraljevič oprášuje dalje in zvé vse Lenčetove okoljščine. Iz vsega se prepriča, de je Lenček sicer malokoristen pridanič, vender de ni on sam toliko tega kriv, kakor drugi. Lupina je sicer slaba, tode jedro je še dobro in nepokaženo.

Tako prideta do gradú, kjer Lenček z lovcom orla za lesico zamenja.

Verh tega mu še potisne kraljevič čisto nov svitel zlat v roko.

„Na, to vzemi Lenček“ reče mu k slovesu, „v plačilo za svoje prizadevanje! Verh tega ti pa tudi še lep nauk dam, ki je več vreden, kakor blišči zlat, ktereга boš tako kmalo zaslakal. Razumeš, Lenče, ti si zapravljivec, postopáč, pridanič in to vse zato, ker v rednosti časa ne poznaš. „„Čas je zlató.““ Lenček! to je nauk, ki bi ti ga rad v glavo vcepil. „„Čas je zlató!““ Ako svoj čas nemarno zapravljaš, zapraviš tudi denarje, ktere bi si v prihodnosti prislužiti znal, ako bi s časom prav obračal. Porabi tedaj dobro svoj čas, Lenček! Učiti se moraš, dosti učiti, vse učiti, kar se koli učiti moreš! — Kaj bo sicer iz tebe? Druzega nič, kakor revén potepúh, berač, tat, pridanič. Zatorej uči se! Ti nimaš slame v glavi, Bog ti je dal dobro serce in bistro glavo, zná še kaj iz tebe biti, če boš vedno na to mislil, de je čas zlató! Svojo razkočnost moraš opustiti! in de jo odpraviš, se moraš učiti. Povem ti sicer, to bo teško šlo, — to de vse nič ne dé. Kar se

učiš, se učiš za se v svoj prid, in ne za druge, — družim v prid. To si zapomni Lenček: „„Čas je zlató, in kar se učiš, se za-se učiš!““
Tedaj z Bogom, Lenček! Ako si moj nauk zapomniš in se po njem ravnaš, zna še kaj jakega iz tebe biti, in če ne, boš revež svoje žive dni. To de upam, Lenče, de boš pameten. Uči se, oberni prav svoj čas! Drugikrat bova še govorila, in če boš že do takrat sprevidil, de je čas zlató, se bo že dalo tudi drugo storiti. Z Bogom!

Še enkrat mu kraljevič prijazno migne in gré. Debelo gleda Lenček za njim, dokler se v grajskem ozidji ne zgubi. Lenček spravi svoj zlat ter gré domú. Tukaj priveže svojo lesico in gré spet v gojzd nazaj, ter se vleže v gosto senco na mah. Lesice in tiči imajo zdaj mir pred njim. Mirno sedí ter se v dolzih in resnobnih mislih zgubi.

II.

Lenček si išče dela.

Lenček je bil v resnici pridanič in nemarneš! To so mu ljudje že sto- in stokrat pravili, ne le njegov stric in teta, temuč sploh vsi sosedje brez razločka, vender nikoli se ga ni nič prijelo, kakor samo danes, ko mu je kraljevič to povedal. Sicer se je opominjovanju in zmerjanju le posmechoval — danes pa se nič ne smeja, vès je nekako resnoben in skor žalosten, če ravno je bil kraljevič ž njim prav prijazen in mu je še celo rumen zlat podaril.

Od kod je to prišlo?

Lenček sam ni vedil, in vender je bila res taka, tako žalostnega in pobitega se čuti, de še nikoli v svojem življenji ne tako.

In to je imelo svoj vzrok. Lenček ni imel slame v glavi — dobro je razumel, kaj mu je kraljevič s svojim lepim naukom povedati hotel, in ker je razumel, se ga je nauk tudi prijel.

„De, de, kraljevič ima prav“ goderanja sam s seboj, „jest sim nemarneš, pridanič, ker se nič ne učim, nič ne delam, tedaj časa prav ne obračam, kakor bi ga imel. Čas je zlató, je rekel in rad mu verjamem, resnična je ta. In kako sim dosihmal svoj čas porabil? Sram me mora biti, če se tega spomnim!“

Lenček misli nazaj na pretekle dneve, ter se sprašuje z vso odkritoserčnostjo in resnobo. Nič ne olepšuje, nič ne izgovarja, temuč vidi vse kakor je res bilo.

„Res je, de sim bil do zdaj pridanič, ker nisim vrednosti časa poznal,“ mermra zopet sam s seboj. „To de od zdaj naprej ne bom več, ker sim zvedil, de je čas zlató, in de je treba čas dobro obračati, de se denar iz njega skuje. De, učiti se hočem, vsega se učiti, vsega koliker koli bo mogoče in zmiraj in zmiraj, in če bi se mi tožiti imelo, se bom spomnil zlatega poduka: „„čas je zlató, in kar se učim, se za se učim!““ Ni mi zastonj kraljevič očital in me pridaničeta imenoval! In še celo zapravlživca! Tode to ni res — zapravljivec vender nisim,

že zato ker nisim do zdaj zapraviti nič še imel, zunej — no, se ve de lepi čas, ki se morde nikdar nadomestiti ne bo dal. No pa saj bomo vidili! Rumenega zláta, ta je enkrat gotova, de ga ne bom zaslakal, ne zapravlil. Kraljevič sicer to misli, — pa nak! shranil bom lepi denar in potlej se bo še le kraljevič prav čudil, če mu čez leto in dan zopet rumeni zlat pokažem. Potem mi gotovo ne bo rekel: Lenček, ti si zapravljivec, časotat, pridanič, — nak bom že skerbel, de mi ne bo mogel kaj takega več očitati. Dobro sim si zapomnil njegove nauke, nikoli jih ne bom pozabil. Čas je zlató, in kar se učim, se za se učim. Dovolj! In zdaj pa hajdi Lenče domú, de se s teto kaj več posvetvaš!“

S terdnim sklepom vstane Lenče iz mahú in se čudi, de se je solnce že tako nizko nagnilo in nič prej zapazil ni, de se že večer bliža.

„Spet bo brezovka pela, kadar pridem domú,“ reče Lenček sam seboj. „Stric ne more terpeti, de se tako dolgo po gojzdu potepam, in če mu tudi povem, de danes nisim nič napačnega

storil, ali mi bo pa verjel? No, pa naj bo! Saj bojo mislim poslednje, ki jih bom po svojem zadolženji dobil.“

Urno dirja Lenček in pride res o terdnem mraku domú. Kakor hitro v hišo stopi, že vidi pri čem de smo. Brez da bi Zidar le besedo zinil, vzame brezovko s police in jih našteje Lenčetu dvanajst, vseh dvanajst, po herbtu.

Druge dni se je Lenče branil in tulil, danes pa terpi vse voljno in molčé. Zidar in žena njegova se temu čudita, kaj tacega se jima še ni primerilo.

„Kaj ti je?“ vpraša rednik, „saj stojiš kakor štor! Pa ne, de bi si bil kaj podoblekel. Alo jopič doli!“

„Ne, ne stric,“ odgovori Lenče, ter sleče radovoljno svoj jopič, „nič nisem podoblekel! Tepenje današnje ravno tako občutim, kakor sicer — pa zato nič ne tožim, ker je poslednje!“

„Kaj poslednje? ti potepúh,“ vpije Zidarica, „in zakaj poslednje?“

„Zato, ker je vèn zdaj, teta!“ odgovori Lenče pokojno. „Premislil sim si, in hočem drugi človek biti, teta! Nič več me ne bodo ljudje potepúha in pridaničeta imenovali!“

„No, se vé de, prismoda! ljudje te bodo vprašali, kako ti imajo reči, vsace-mu rečejo kar je res in kakor mu gré!“

„Že res, teta; dobro vé, de sim bil do danes pridanič, tode od danes naprej nisim več. Danes sim se veliko naučil!“

„Naučil, ti!“ ona se zavzame, ter ga jame pisano gledati.

„Ja, jest,“ govori dalje Lenček, „jest sim se naučil, de je čas zlató!“

Zidarica se glasno zakrohota in pravi: „No, če je pa taka, de je čas zlató, moraš gotovo nar bogatejši mož vsega sveta biti, zakaj hotla bi vediti, kje de je še kdo, ki bi časa toliko imel, kakor ti potepúh, ki ljubemu Bogu dneve kradeš!“

„Ravno to je, teta!“ odgovori Lenček. „Do danes še nisim vedil, de je čas zlató, zdaj pa vem, in zato ker vé, ga bom tudi vedil prav obračati. Učil se bom vsega in nobene nerodnosti več počél, ampak priden mladeneč hočem biti, de bote še veselje nad menoj doživeli. Le denite brezovko na stran, stric! dosihmal sim tepež vselej zaslužil, danes pa je bil posled-

nji! Le zanesite se, od danes za naprej bo imela brezovka mir!“

„Hencajte, danes govoriš pa kakor iz bukev!“ mu Zidar spregovori nekako čudoviden, „če le niso besede prazne!“

„Ne, ne, stric! terdna resnica, gola resnoba je!“ reče Lenček. „Dosihtmal nisim časa umel porabiti, za naprej pa hočem biti tako priden, de se bote sami nad mano čudili! Saj me bote pustili v šolo hoditi, kaj ne, teta?“

„V šolo hočeš hoditi?“ ga Zidarica z oestro besedo pobara in se zavzame rekoč: „No zdaj se gotovo konec svetá bliža! Lenče — pomisli en človek! — Lenče hoče v šolo iti in se učiti!“

„Res je, tako hočem, če mi le vi in pa stric dovolita,“ odgovori Lenče. „Kar se učim, se za se učim in zato se bom gotovo pridno učil.“

„Tedaj za se se učiš“ — se Zidarica vedno bolj in bolj začuduje. „To bi bilo že prav! Ali pa imaš tudi denarje? Misliš prismođa, de mi po cesti denar poberamo, de bomo šolnino za te odrajtovali? Ne potrosimo še tako preveč s tabo? Saj te moramo oblačiti in rediti.“

In zdaj pa še šolnino plačevati! Se vé de, še tega se manjka!“

Lenček stoji vés pobit in žalosten, upanje ga je zeló goljufalo. Tega še mislil ni, de ga ne bojo zavoljo par beličev učnine v šolo pustili. Kako se hoče tedaj kaj učiti, če nima priložnosti? Žalosten zrê v tla, ker vidi, de gredó vsi njegovi sklepi po vodi. Zidar vidi, de se Lenče solzi in nenavadno usmiljenje se mu v sercu obudí in pravi:

„Čuj, Lenče, moja žena ima prav, v šolo te ne moreva pošiljati, zakaj sva siromaka, ki si komej vsakdanji kruh prisluživa. Tode, poslušaj me, mislim tedaj, de ti je resnobno se poboljšati in ne več lenobe pasti! to je dobro znamenje in jutri bom z gospod nadhlevarjem govoril, de bi te k nam v hlev za učenca vzel. Tukaj je dosti opraviti, če hočeš priden biti, in rečem ti Lenče, ako boš pameten in se ne boš nič zameril, ako boš konje redama gleštal in se povsod prav védel, zna še kdaj kaj posebnega iz tebe biti, — morde še celó konjski hlapec in pozneje enkrat pravi hlevár, kakor sim jest zdaj. To ti pa povem, de mi

pusti le na stran svoje navadne burke, in če mi le eno počneš, boš dobil s pašjim bičem po koži in brez usmiljenja boš iz hleva spoden in potlej se mi kar ne kaži več v mojo hišo. To ti povem, niso prazne žuganja, meni ni vse eno, de bi zastran tebe ob svojo službo prišel. In to dobro veš, de, če te seboj v hlev pripeljem, de sim za te odgovoren! Pomisli tedaj, če se upaš prav zaderžati in priden biti, te vzamem jutri seboj in če ne — pa ne!“ —

„Upam si, stric!“ odgovori Lenček terdno, „akoravno bi rajši v šolo šel, kakor v hlev. Priden in pameten hočem biti in ne godernjati, še mervice ne, če bi me po mojem zadolženji spoditi imeli.“

„Prav je tako; potëm takem je ta reč dognana, bomo le vidili,“ reče Zidar. „Marjana, daj mu večerjo! Prav za prav bi mogel danes brez večerje spat iti, ker si se tako dolgo klatil — pa že vidim, de si imel vzrok in zatorej naj bo vse pozabljeno za ta pot!“

Zidarica dá Lenčetu kosec kruha in nekoliko solí, in s to večerjo se spravi Lenček na svisli v svoje na-

vadno gnjezdo. — Popolnoma prav mu sicer ni bilo, de bo mogel v hlev iti, zakaj zidal si je že podnevi gradove po višavah, kako de bo v šolo hodil, se vsega učil, kar bo koli v kacih bukvicah najdel in de bo smel enkrat pozneje se kraljeviču pobahati rekoč: „Tukaj sim Lenček, nekdanji pridanič, tode zdaj moder mož, in to se imam Vam zahvaliti, gospod kraljevič, in tukaj je tudi rumeni zlat, ki ste mi ga podarili bili, vidite torej, de nisim več zapravljivec, ampak pameten, verl korenjak!“ Take in enake reči si je domišljeval, in zdaj pa se mu nima nič tega spolniti! Kakor se kaže, ne bo mogel biti učen možak, temuč le hlevno streže, kjer se nikakor prav ne bo dalo lepega časa v zlató preoberniti. To mu ni bilo nikakor všeč. No, pa kaj se će, — Leučé previdi, de je boljši malo, kakor nič storiti, zmiraj boljše vsaj malo se učiti, kakor čisto nič, — zmiraj boljše v hlevu opravek imeti, kakor s potepúhi po ulicah razsajati. To ga vpokojí in poterdi v njegovih dobrih sklepih.

„Kraljevič mi je rekel : naj se učim“
šepa sam med seboj. „Naj se vsega

učim, tedaj vsega kar si koli bodi; naj čas prav obernem, in to tudi hočem tako gotovo, kakor mi je Lenček imé! Bog vé, morebiti pridem nazadnje tudi še k bukvam! Treba je poterpeti in se prijeti tega, kar je komu nar bližej.“

Tako si misli Lenček, in v teh mislih zaspí, dneva pričakovaje, da se bo kot visokokraljev hlevarček zbudil.

III.

V hlevu.

Postal je tedaj Lenček že nekaj, res de nič posebnega, boren hlevarček le, vender nekaj, nemarneš ni več ali pridanič in potepúh, in ta misel mu pomaga marsiktero grenko požreti koj v začetku njegovega početja, kakor tudi pozneje prav pogostama.

Ni drugači — kdor nov stan nastopi, mu je zmiraj pot težavna in ternjeva; če dalje in dalje pa prijetniši postane in poslednjič še celó cvetlice po nji cvetó.

Ubogí Lenček! Se vé de za-nj je bilo še veliko več ternja kakor za druge, zakaj bil je ubožec, brez vse pomoči, in kakor pridanič povsod dobro znan. Starejši hlevne hlapčeta, konjski hlapci, hlevárji, kočijaži — vse ga zajeda, draži, mu nagaja in Lenček more vse poterpežljivo preterpeti. Vsák trenutek gromí zajedovanje in preklinjevanje nad njim in ubogí deček ne more nikdar nikomur vstreči. Če kaj zmanjka, ali če

ni kaj prav po godu — Lenče je vsega kriv, če je pri vsem tem še tako nedolžen, kokor jagnjiče. Vse le njega dolží; zdaj ga zajedajo hlevarji, zdaj konjski hlapčoni, zdaj kočijaži in poslednjič mu pritisne še pogostoma gospod nadhlevár nektero gorko z jermenom čez pleča. Prav za prav je bilo Lenčetovo življenje pravo pasje življenje, vendar ne zgubi serčnosti in preterpí vse radovoljno. Zajedanje in zaničevanje vse molčé sprejme, oskerbí lepo svoje opravke, in kader je po krivem obdolžen, se vé tako jako in tako pametno odgovoriti, de se vselej ne le njegova nedolžnost skaže, temuč de tudi spoštovanje pri sprednikih in glavarjih svojih védno bolj in bolj zadobí.

Počasi se mu začne vse poboljševati. Ljudje sprevidijo, de ni več Lenče stari pridanič in nemarneš kakor nekdej, temuč de je pameten, dober in ukazeljin mladeneč, in zato tudi od sedaj vse lepše ž njim ravnajo. To gá na novo še bolj k pridnemu vedenju spodbode. Še vé de ni bilo delo te baže, de bi bil imel celi dan dosti opraviti. V malem času vse verlo opravi in nihče mu ne

more nič oporekovati, ker je v vsaki, tudi nar manjši reči do pičice natanjčen. Še celo njegov rednik je zadovoljin ž njim, tudi pred nadhlevarjevim jermenovim bičem ima odsihmal mir.

Vender Lenček ni zadovoljin. Nikoli ne more kraljevičevih besed pozabiti, besed namreč: čas je zlató, in: kar se učiš, se za se učiš. Zmiraj mu te misli po glavi blodijo in silno ga jezí, de ima tako malo dela in učenja, de mu še časa ostaja.

„To mora drugači biti!“ si misli sam seboj, kader včasi pri konjih sedi in kraljevičeve besede pretuhtuje, — „moram vender konjskega hlapca in kočjaže prositi, de me jezdití in voziti naučé. Če tudi nič ne pomaga, škodovalo mi tudi gotovo ne bo, — kar se učim, se le za se učim!“

Gré narprej h konjskemu hlapcu, ki je bil vedno nar prijazniši ž njim, ter ga lepo zaprosi; tode ta ga koj zapodí.

„Kaj te luska? prismoda!“ reče konjski hlapec krohotaje, „misliš de nimam nič družega opraviti? Poberi se! in ne pridi mi več s tacimi traparijami pred oči!“

Lenček pobesi glavo in gré proč, vender sercá ne zgubi. Na to gré k drugemu, — k tretjemu hlapcu, — pa oba ga z gerdim odpravita. Ubogi Lenček bi se bil rad toliko učil, pa vsaka mu spodleti. Okrog tava in toči britke solzé, kader ga nihče ne vidi. Skrivaj namreč zato, ker je vedil, de nima od nikoder pomilovanja, temuč le posmehovanje pričakovati.

Eden vender zapazi nekega dne Lenčetove solzé, in sreča za-nj, de je bil ravno gosp. nadhlevar.

„No, kaj ti je? Lenček!“ ga ta poprašá. „Si pa že spet kaj naredil de se ti šiba obéta!“

„O ne, gospod nadhlevar! nihče mi ni nič žalega storil,“ mu Lenček odgovori.

„Zakaj se pa kisaš?“

„O gospod nadhlevar! ne jezite se nad menoj! — rad bi se kaj učil, pa se ne morem!“ ihti Lenček.

„O ti čudna prismoda!“ se nadhlevar začudi, — drugi hlevarčki so zadovoljni, ako se jim ni treba ničesar učiti, in ti — čudni mož! kaj bi se pa rad učil?“

„Jezdariti, — voziti, — konje vá-

diti, — jih zdraviti, če bi zboleli, — vsega tega, gospod nadhlevar!“

„No, reci tedaj hlapcom, ti bodo že vse pokazali.“

„O ne,“ odgovori Lenče, „vse tri sem že prosil, pa nihče noče nič od mene vediti. Ravno to je, kar me tako močno žali.“

„Bes jih plentaj, morajo te učiti, če te veseli,“ reče pomilovaje nadhlevar. „Pojdi Lenče, — in zato ker so se vsi trije branili, te bo mogel vsak eno uro učiti! Lenúhi saj tako pol dneva brez dela ležé, in leuobo pasejo!“

Lenček je vesel in žalosten. Vesel ker se mu priložnost učenja ponudi; žalosten pa, ker vidi, da mu bodo hlapčoni terdo plačevali, ker so od predpostavljjenih primorani ga učiti, česar želi. In res, kakor mu je od začetka terda šla v hlevu, je zdaj vendar — še le veliko hujsi. Hlapčoni vso svojo žolč nad njim zlijejo in med učenjem padajo udarci, kakor toča na-nj. V treh dneh nima več nar manjši delčika na svoji koži zdravega, vès je razbit. Lenček mora neizrečeno veliko prestati, vendar ostane stanoviten. Če gromijo biči po njem, se

sicer zvija, pa nar manjšega glasú ni iz njegovih ust, če ga konj verže, ali pa ob zid treši — kar se je vsaj od začetka večkrat zgodilo, zakaj hlapci so že za to dobro poskerbeli — on se nikoli nič ne pritoži, temuč skoči urno na konja in kolikor more zatajuje svojo bolečino prikriti. Terpí kakor jaguje brez pritožbe in brambe.

Pa tudi kako se uči! Se vé de, če so že biči tako žvižgali kader je vse prav storil; kaj je še le bilo, če je kak majhen pregrešek naredil! Lenček si pa na vso moč prizadeva jim, kar le more vstreči in čez štiri tedne premaga ne le vse težave, temuč tudi samovoljo svojih učencov. Kakor pribit sedi na sedlu in si upa z nar boljším jezdicom za stavo dirjati.

„De te hencaj! to je pa že jak mladeneč!“ reče véliki hlapec, „pred kratkim me je še jezil, zdaj pa imam res veselje nad njim.“ Veš kaj, Lenček, prav za prav si se že izučil, vender ker mi dopadeš, bi hotel še kaj iz tebe družega narediti. Jezditi si se naučil, če te veseli, te bom še učil konje vajati in krotiti.

Lenče je s tem kaj zadovoljin! Vsako prosto uro je na jezdiši in v kratkem se mu znajo nar divjiji konji zaupati. Lenček akoravno prav mlad fante jih vender le užuga in nazadnje ni hlapcu žal, de ga je jahe učil, ker mu zdaj veči polovico dela Lenček prevzame in jih ravno tako dobro, če ne še boljši oskerbí, kakor on sam.

To so bili srečni dnevi za Lenčeta. On se uči, porabi svoj čas in je zadovoljin. Kmalo ga ni boljsega jezdic krog in krog, kakor je nekdanji pridanič Lenček, le to je škoda, de nima še nič koristi od tega. Vsaj zdaj še ne, zakaj vedno ostane še ubogi hlevarček, kakor poprej.

Tode vse to Lenčeta malo skerbí. On se še vedno uči. Kmali zna voziti, ravno tako dobro kakor jezdariti. Skor neverjetno je, kako hitro se priverže s šestero čverstimi konjiči derdrati, jih sèm ter tjà sukati, vé jih na mah, kakor bi odrezal ustaviti; kar bi kraljev kočijaž ne bil v stanu nič boljši narediti. Lenček je vsem čudna prikazin. Nihče ne umé tako s konji v caker hoditi kakor on, in morebiti svoj živi dan bi bil v hlevu

ostál, ako bi se med tem nekaj posebnega pripetilo ne bilo. Kralj namreč se podá na ptuje in vzame vse svoje konje seboj. Zdaj je pa že preč z vožnjo in jahanjem in Lenče ima spet obilno časa vsaj za eno leto, zakaj tako dolgo ima kralj na ptujem ostati.

Kaj mu je pa zdaj početi? Lenobe pasti noče, temuč učiti se hoče in čas si k pridu obračati. Pa kako? Malo plačilice, ki ga je kot hlevarček prejemal, mora svoji teti odrajtovati, tedaj v šolo ne more hoditi, če bi še tako rad tudi hodil. Vender kaj bi se pa učil! Lenče misli in misli, pa nič mu ne pride na misel, dokler nekega dne pasji hlapec s čedo psov ravno memo pride.

„Čaj“ si misli Lenče — „kaj ko bi pse za lov vaditi šel. To gotovo ne bo težko. — Oj Lukec!“ pokliče hlapca, ki pelje lovske pse memo njega.

Ker sta se že od prej poznala, je ta precej pri volji Lenčetovo željo spolniti, proti temu, de mu bo nekoliko dela prevzel.

„Le se oglasi pri gospodu velikemu lovcu, Lenče“ mu hlapec nasvetuje. „Morebiti, ti dovoli priti.“

Lenče gré naravnost k vélikemu lovcu. Spervega ni ta nič kaj pri volji mu v prošnjo dovoliti, poslednjič mu vender privoli s to pogodbo -- de naj mu za konja skerbí in ga ježe vadi. Lenče je koj pri volji in dozdanji hlevarček postane zdaj pasji hlapček. Pajdaši se mu posmehujejo, ko ga pri psih vidijo, Lenče se pa za to le malo zmeni.

„Le se smejajte,“ reče sam pri sebi, „kar se učim, se za se učim in ne za vas. Boljši je kaj, kakor lenoba pasti.“

Čudno je bilo pa zares, de česar se je Lenče prijel, se je vse drugači prijel, kakor drugi ljudjé. To je, on je razumel, de je čas zlató in de se za se uči, kar se uči.

Potem ko so drugi pse nasitili, jih na sprevod peljali, potem se vležejo in ležé kot lenúhi brez vsega dela. Lenče pa ne dela tako. Prav pazljivo gleda kako de lovski hlapci pse za lov vadijo, ter jih prosi, de bi jim kaj pomagati smel. Ni terpelo šest tednov, ko Lenče že skor vse druge v pasjih vajah prekosí. Tako mu je ta vaja od rok šla, kakor de bi se ne bil žive

dni z nič družim pečal, kakor z vajo psov.

Pri enem lovu ravno na kraljeviča nameri. Po danih naukih ga ni več vidil, zakaj kraljevič je bival večidel v Parizu, Londonu, na Dunaji in je poredkoma v stolno mesto svojega očeta dospel. Precej spozná prijetno obličje Lenčeta, ter mu k sebi pomigne.

„No, si ti vender le tisti pridanič, ki si mi nekdam orla iz prepada prinesel? Že res, dobro se spomnim. Kako ti je kaj? Si moje nauke spolnoval? Si se pridno učil?“

„Učil sim se, kraljeva visokost!“ odgovori Lenče derzno in zaupljivo, „učil sim se kolikor sim mogel!“

„Kaj pa tacega?“

„Voziti, jezdariti, konje kovati in pse vaditi za lov.“

„In družega nič?“ ga kraljevič popraša. „To še zmiraj po pridaničetu diši. Jest nisim tega mislil, ko sim rekel, de se imaš učiti. Brati, pisati, rajtati! To bi bilo za te! Voziti in jezdariti to je malo menj kakor lenobo pasti. No, pa naj bo! Kaj pa si zdaj?“

„Prav za prav hlevarček — od

kar so pa svitli kralj odšli, se pa tudi s psi ukvarjam“ mu Lenče odgovori nekoliko pobit, ki je prej hvale kakor graje od kraljeviča pričakoval.

„Hlevarček, — pasji hlapček — to je vse malo!“ reče kraljevič, „ti bi mogel vse kaj več biti!“

„Saj bi tudi bil, ko bi bil mogel“ se zgovarja Lenče, in solzé se mu policah ulijejo, „saj nisim mogel! Stric so me v hlev seboj vzeli in tukaj sim storil, kar sim mogel, mislil sim namreč, de je vender boljši kaj početi, kakor nič.“

„Že prav!“ reče kraljevič nekoliko prijazniši. „Tode povem ti, Lenče, de nisi še na pravi poti! Ti bi bil za kaj več kakor za ubozega hlevarčka, tvoja glava je za kaj več vstvarjena. Pomisli to, in ne pozabi tega, kar sim ti že poprej povedal: Čas je zlató in kar se učiš se za se učiš! Uči se, uči se! Lenček! Če se dobro poprimeš, mora še nekaj iz tebe biti. Verh tega, de boš vidil, de nisim s tabo čisto nezadovoljin — — Lovec pojte sem!“

Lovec urno priteče: kaj velijo kraljeva visokost?

„Dajte tukej Lenčetu mladega psa angličanskega plemena“ reče kraljevič, „naj ga bo vadal! Imejte skerb za mladenča, hočem viditi, kaj de je v stani vse narediti, zakaj meni je za-nj mar. In čuješ Lenče! Prizadeni si s psom — če bom vidil de si priden, bom . . . . . no bomo že vidili! Pred vsem si zapomni: de je čas zlató! — Z Bogom! Kader iz Pariza pridem, kamor jutri pojdem, bom po tebi poprašal!“

Kraljevič se tedaj tje podá, in Lenče gré domú. Nič ni kaj zadovoljin, de sta s kraljevičem skup prišla. Koliko si je vse prizadjal njegov nauk posnemati in mu vstreči, in še mu ni všeč. Kaj hoče še družega storiti! Za vse svoje življenje bi bil rad v šolo šel, pa saj ni smel! Dobre volje mu ni manjkalo, le denarja ni bilo. In vender je govoril kraljevič, kakor bi bil Lenče vsega kriv. Skorej bi se čez-nj jezil; vender se potolaži v mislih: „saj mi je psa daroval, gotovo dobro z menoj misli.“

„Vse eno, on je vender le dober gospod!“ mermra sam seboj; žal mi je, de je tako hitro odšel, de bi mu bil

vsaj povedal, de imam še zdaj njegov rumeni zlat dobro spravljén. — No, brati in pisati bo že tudi še čas prišel, de bom znal.“

Tako reče Lenče in to ga še tolaži. Pred vsem pa skléné terdno kraljevičevega psa dobro izuriti. Vzame ga seboj v hlev, mu tam kočico napravi ter ga ne zamudi učiti, in pes mu kmali pokaže, de bo priden učenec. Se vé de ga je umel Lenček tudi vsega vaditi; zakaj če je kdo poterpežljiv, je bil Lenče gotovo. Učenje mu je bilo ljubše in krajše kakor delo kakoršnje koli. Tode mu še vedno časa ostaja, zatorej misli spet od kraja, kaj bi še počel. Branje in pisanje mu kar ne gré iz glave. To je tudi kraljevič hotel; tode: kako? to je vprašanje.

Vender kar človek enkrat terdno skléné, tudi večidel doseže. Vsaj z Lenčetom je bila ravno taka. Sin gospod nadblesarja, ki je že pol leta v šolo hodil, sedi nekega dné s tablico v rokah pred hišo in se uči. Berž se Lenče opomni, de bi se zamogel od malega Poldeta kaj naučiti. Gré naravnost k njemu, rekoč:

„Poldek!“ kaj delaš?“

Mali ga je že prej poznal, ker mu je Lenče že marsikaj prej vstregel, zatorej se mu nasmeja in pravi: „Saj vidiš, Lenče, učim se!“

„Je težko kaj ne? Poldek!“

„Prav lahko ni. Znaš tudi ti brati? Lenček!“

„E nak, pa rad bi znal. Poldek! pokaži mi, pokaži, kako se dela? če hočeš!“

Mali Poldek je precej pripravljen in Lenček pazi z očmi in ušesi na to, kar ga mali učenček, čeravno silno nepripraven, uči. Tode, kdor rad pleše, temu se lahko gode. Vse na enkrat bi rad požerl, kar mu Poldek kaže. In koj o prvi poskušnji se polovico čerk navadi. Se vé de je bilo čudno viditi velicega hlevarčeta pri svojem majhnem učeničku, in kdor ju skupej vidi, se pač smeja; tode Lenčeta vse to nič ne skerbi. On se uči, — se uči prej in zdaj in preden so štirje tedni pretekli, Lenček že bere kakor nar bolji šolar, zná že za silo na tablico pisati in še celó rajtati, vsaj toliko, kakor njegov učeniček Poldek. In zdaj se list preberne. Lenček ni več učenec, ampak

učenik, in Poldek je vesel, de ima tako umetnega pajdaša, ki mu je pozneje tudi vse bolj težke in zvite reči pretuh-
tovati pomagal.

Zdaj je Lenček vesel, kakor de bi Bog vé kdo bil — zna brati, pisati, rajtati — in naj kraljevič pride, Lenček si je gotovo svest, de mu bo veselje naredil. Prav srečnega, čez vse srečnega se Lenček šteje. Nar veči težava — podstava vse učenosti, — je premagana. Pervo stopnjo, ki v zaklad vse učenosti pelje, je dognal. Vpervič tedaj v svojem življenji je Lenček popolnoma zadovoljin in nekak ponos se ga loti, češ, de sim z lastnim prizadevanjem ovére prederl, ktere bi mi bile celo življenje v spotiko.

IV.

Lov.

Od kar se je Lenček brati naučil, ima vedno bukve v rokah ali saj v žepu. Kje de toliko bukev dobí, sam Bog vé. Mende mu jih večidel gospod grajski pridigar posojujejo. Lenček namreč hodi h keršanskemu nauku in te ure, so mu bile studenec nar večí blagoslovne sreče. Gospod pridigar čislajo visoko mladenča, ki jih vedno tako pazljivo posluša, in ga včasi seboj domú povabijo, mu bukve darujejo, ga s popirjem, peresi in enacimi rečmi previdivajo, ki so za Lenčeta nar dražji zaklad. Včasi mu še kak poseben pomigljej dadó, ktereга vé umetni Lenče prav porabiti, in se sploh z ubogim dečkom prav prijazno pečajo, tako, de Lenče v enem letu, vse druge učence, ki so že prej šolo obiskovali, jako prekosí.

Zraven tega pa svojega dela nikoli ne zanemari. Njegov pes je ravno

tako za uk pripravljen, kakor on sam. In moral bi ga skor dalječ krog in krog iskati, de bi kakegá tako izučnega psa dobil. Zakaj kar je Lenče počel, ni storil le na pol, temuč čisto in popolnoma. — Zdaj pride tudi kralj iz svojega popotvanja nazaj. Hlev je zopet s konji napolnjen in Lenče stopi spet nazaj v prejšnjo službo za hlevarčeka, in vožnja in ježa se zopet začnete. In ako ima Lenče nepopisljivo veliko opraviti, opravi vender le vse voljno, rad in z gorečnostjo. Zjutraj, preden se dan zazná, vstane, opravi konje, in se vsede v kak kot k svojim bukvam. Potem jezdi s konjskim hlapčonom vèn, pomaga konje vajati, se mede s svojim psom in gré k svojim bukvam nazaj in porabi tako vsako uro, vsak trenutek do terdne noči. Tako je dan za dnevom in vsaki večer, kader svoje misli k Bogu povzdigne, se tudi spomni kraljeviča, kterega dobromislječa beseda ga je na pravo pot pripeljala, in komaj čaka njegovega prihoda, de bo smel pred njega stopiti in mu reči: „Zdaj kraljeva visokost! gospod kraljevič! vidite me ali sim vašo besedo natanko

spolnil ali ne, ali sim še stari pridanič, ali ne!“

Lenče dobro vé, de bo odgovor vès drugačen, kakor takrat, ko je psa od njega v poduk dobil.

Lenček čaka in čaka kraljeviča — tode le čaka in upa zastonj. Kraljevič potuje po Angleškem, Francoskem in Laškem ter mu ni mar za ubozega Lenčeta. Tega je pač že davno pozabil. Lenček se pač čez to nekoliko hujuje, ker bi rad bil pokazal kraljeviču, de je moško vès njegov svèt dopolnil, vender v svojem delu nič menj goreč ne postane. Dobro mu je znano, de, kar se uči, se za se uči in to ga spodbada vedno brez počitka po poti začetega dobrega napredovati.

Tedaj kraljeviča le ni, in ga ni; pa nekaj družega se primeri, kar Lenčetu novega prijatla naklone.

Kralj dobí visoke gôste. Bilo je v jeseni, o nar lepšem lovskem času, in ker ni kralj lova le s posebno strastjo čislal, ravno tako tudi njegovi gostje; zato napové velik lov, in velikemu lovcu, gojzdnarjem, gonjačem in pasjim hlapcom na znanje dá, de imajo zato pripravljene biti.

Namenjeno jutro pride. Vse je napravljeno. Ljudje, psi, konji vse je pripravljeno, pričakuje se še sam kralj. Tudi ta pride ter pregleduje z bistrim očesom svoje ljudi in živali.

„Kje pa je moj pes?“ vpraša kralj, „zakaj ga nisi sèm pripeljal? Dobro vèš, de za družega nobenega ne maram, posebno pa danes, ki se mislim ž njim svojim prijatlom skazati. Nihče mi ne verjame, kaj de vse ta pes na lovu zná, in zato naj se vsega prepričajo!“

Veliki lovec na to obledí in se trese kot šiba, gonjači, psar in drugi se prestrašijo in na obličji se jim skerb in osupnost bere.

„Presvetli kralj!“ jeclja lovec, „pikéc ne more iti!“

„Ne more! kako je to, de ne?“ povzame kralj, „ročno mi pošlješ po-nj in mi ga sèm pripelješ!“

„Presvitli kralj!“ — jeclja lovec še bolj bled kakor prej, — „pikéc, svitli kralj, — je, — je . . .“

„Kaj mu je? Vsaj ni bolan! Govôri!“

„Pikéc je cerknil! presvitli kralj!“ prijecclja nazadnje lovec trepetaje.

Vse omolkne. V trepeči tihoti pričakuje vse kraljevega odgovora, zakaj bil je silno nagel in ojster — in pikec njegov nar ljubši pes. Na čelu se mu protivna jeza bere, oči se mu blisketajo in vès serdit zagromí:

„Kako? pikec de se je stegnil! To ni mogoče! še včeraj sim ga vidil zdravega!“

„Eno kost, kraljeva svitlost“ — odgovorí lovec še bolj trepeč, „eno kost je neki dobil — in tako jo je gladoven žerl — pa v goltancu mu je ostala, — vse smo si prizadjali blago žival rešiti, — pa zastonj — v rokah mi pogine.“

„Kost! pikec!“ gromí kralj v siloviti jezi. „Kako je dobil pikec kost? Ali sim ti ga ukazal s kostmi rediti?“

„Milostni, svitli kralj!“ zakličé lovec ter se verže pred kralja na kolena, — „jest sim nedolžin! Nihče mu ni dal kosti — jo je mogel neki pri sprehodu pobrati.“

„Tedaj so pasji hlapci krivi!“ zavpije kralj še zmiraj serdit, „Paglavce je treba šibati, prav gorko šibati, de bojo za naprej bolj pazljivi. Ti žival

pasja! Tedaj iz našega lova ne bo nič, kaj bom le počel z vsimi družimi psi, saj ni nobeden za rabo, de bi se zamogel ž njim pred svojimi gosti junaško obnesti, potem, ko sim jim že toliko lepega od pikca pravil! Lovec ti greš v ječo! — Preč! Spravite pse in konje stran! In pesjake dajte bičati! Preč!“ —

V nar veči serditosti se oberne kralj proč in gré proti poslopji. Naenkrat pa skoči Lenček, ki je od strani gledal in poslušal, ker se mu lovec smili, pred-nj ter reče prederzno:

„Kraljeva svitlost! jest Vam lahko pomagam, de Vam ni treba lova opuščati, če hočete poskusiti mojega pinčeta!“

„Kaj kvasiš, trapče!“ ga nejevoljno kralj zajé. „S poti, če ne boš bičan, kakor psar tam le.“

„Le, zastran mene, dajte me bičati, tode poprej poskusite mojega kužeta. Če ne bote na lovu popolnoma ž njim zadovoljni, nočem besedice ziniti, če me daste kaznovati. Tode verjemite mi, kraljeva visokost, Vaš pikec je bil le muha proti mojemu pinčetu! To je pes, ki ga bote le veseli, in ker

ravno niste pri volji in hočete lov za danes opustiti in ker se mi lovec smili in pesovodji, ki imajo po nedolžno kaznovani biti, in pa prav po nedolžno, premilostni kralj! — kdo si če kaj, če se je pikec nad kostjo zadušil — zato Vam hočem danes svojega pinčeta posoditi in vidili boste, premilostni kralj! de Vam bo všeč. Pikec se mora pred mojem pinčetom še skriti! Le poskusite pinčeta! čem le iti po-nj? presvitli kralj! V hlevu ga imam!“

„Ali je paglavec terčen?“ vpraša kralj glavnega lovca, ki je zaupljivo se bližej prihljnil. „Kaj kvasi tukaj od svojega pinčeta? Kdo je to?“

„Hlevarček je, presvitli kralj“ odgovori urno lovec, „tode ni prismojen, ne, temveč uren, prebrisan dečko je, in če svitli kralj kužeta viditi blagovolijo — zares prav čedna živalica je — morebiti . . . .“

„Zares, pravi korenjak je!“ odgovori Lenček. „Le počakite en trenutek, kraljeva svitlost! kmalo bo tukaj!“

Kakor blisek skoči Lenček in pripelje ko bi trenil psa seboj. Kralj

gleda — pes je resnično silno lep in vse njegovo obnašanje je priča, de je v dobri šoli bil. Kralja jeza mine in nasmehljaje se, reče:

„Zares — prijetna stvarica! če je tudi tako umeten kakor lep, ga gotovo nima para!“ reče kralj bolj pohlevno, in glavni lovec, gonjači in psarji začnejo ložej dibati. „Čigav je pa pes?“

„I, moj je!“ odgovori Lenček.

„Tvoj! kje si ga dobil? Ukradel?“ —

„O ne, Bog me vari, kraljeva svitlost! zakliče Lenček zavzet. „Kraljevič Vladimir so mi ga darovali.“

„Je res? lovec!“ ga kralj popraša.

„Res, presvitli kralj, in dečko ga je prav pridno za lov učil.“ —

„Poznaš tedaj dobro psa?“

„Prav dobro, svitli kralj!“

„Je res tako dober kakor pikec!“

„Mislim de, še boljši! iz službe me zapodite, če ni res!“

„Prav! bomo poskusili! reče kralj. — Tedaj ostane pri lovu. Če mi pa pes ne bo delal po volji, se znate pripraviti za terdo kazin. Urno, lovec! Moramo hiteti, kakor vidim že čakajo

gosti. Tode Bog vam pomagaj, če mi bo vaš pes v njih zasmehovanje. — No, če bo pa le polovico dober od mojega pikca bom že zadovoljin!“

Ne dolgo in že sedé lovci na konjih in cela rajda dirja naprej. Za Lenčeta se nihče dalje ne zmeni. Le en par pasjih strežetov pride se mu zahvalit, de jih je pred zažugano kazenjo obvarval. Pa Lenče se za vse le malo pečá, radoveden je le kmali slišati, kako se je njegov pinče obnašal na lovu.

Dan mine, kakor vsak, Lenčetu še precej naglo. Proti večeru zabučijo v daljavi lovski rogovi in kmali potem prijezdarijo lovci domú. Lenče hití pred hlev in se ozira po kralji. Obličje se mu jasno sveti in nič nejevolje mu ni na obrazu zázhati.

„Kje je dečko! hlevarček?“ vpraša, ko raz konja stopi in ga hlapcu zročí.

Lenček urno priteče ter stopi pred svojega gospoda.

„No, si ti?“ reče prijazno ta, „tvoj pes je zares zlatá vredna stvar, še bolji kot pikec, — ta mora biti moj!“

„Ste le vidili, presvitli kralj! reče

Lenček veselja zavzet, saj sim Vam precej davi povedal. No, posodil Vam ga bom že spet enkrat — zakaj ne? saj je to tudi za psa dobro.“

Kralj gleda debelo. „Posoditi!“ pregovori, „ne čuješ, de mora pes moj biti?“

„Presvitli kralj! tako ne gré!“ odgovori Lenček prijazno, „Nikomur ga ne smem dati!“

„Ali ga mar hočem zastonj imeti?“ se kralj zakrohota, „saj ti ga plačam, prismođa!“

„Plačati? Nak milostni kralj, ta tudi ne gré!“ reče Lenček odkritoserčno. „Nar prej je treba, de ga kraljevič Vladimir vidijo, ki so mi ga darovali. Tode jest ostanem pri besedi, posodim Vam ga že, kolikorkrat bote hotli — če Vam je že všeč.“

„Ha, dečko je zares nekoliko terčen“, reče kralj krohota. „Meni! hlev varček, svojega psa le iz gol milosti posoditi! Ta je lepa! Dovolj za danes! Zdaj nimam časa — jutri zjutraj pa prideš k meni v poslopje, se bova kaj več pogovorila.“ Na to odide. Lenček gleda sterma za njim.

„Vse prav! gospod lovski poglavar,“ reče nato proti vélicemu lovcu, prav rad bi vstregel svitlemu kralju s pinčetom; pa saj dobro veste, de ne smem psa nikomur dati. Kaj bi rekel kraljevič Vladimir?“

„Si pač čuden, dečko!“ odgovori lovec smeja se. „Bog vé, kdaj pride kraljevič nazaj, in če bi tudi danes prišel bo gotovo zadovoljin, če najde psa v posestvi svojega očeta. Saj vender véš, de je Vladimir sin kraljevi. Ne bodi neumen Lenček! Pojdi v poslopje, kakor ti je kralj ukazal in je vse v kraji. In véš kaj? — Ker vidim de se ti je teško od psa ločiti, — pridi potlej k meni ti bom družega kužeta dal od ravno tistega plemena, — časa ga učiti imaš dovolj, in ga še zmiraj lahko kraljeviču, ako domú pride, pokažeš. Kako misliš?“

„Že veljá!“ zakliče Lenček in seže lovcu v roko. Drugo jutro gré v poslopje, in se dá pri kralju oglasiti, ter dobí precej privoljenje v sobo kraljevo stopiti.

„Aha, moj velikodušni hlevarček!“ reče kralj dobrovoljin. „No si se premislil? Ostane pes moj?“

„Vaš je, kraljeva svitlost! lovec ga že ima.“

„Pravo, dečko!“ reče kralj in seže v odperti predalček ter potegne polno pest zlata iz njega „Na! bo — mende ravno zadosti!“

Lenček gleda z debelimi očmi svitile zláte, ter pogleda kralja zopet zavzet. De bi toliko zlatá za psa dobil, se mu še senjalo ni, temuč delal je vse drugo rajtengo, ki bi jo tudi rajši od tod speljal, kakor zlate vzel. Zatorej stoji pomišljevaje se.

„No, kaj ti je?“ vpraša kralj. „Hočeš še več denarjev? ali si tako lakomen?“

„O ne! presvitli kralj!“ odgovori Lenček. — Zlāti bi bili že dobri, tode, svitli kralj! jest bi rajši druge milosti prosil!“

„Kaj tacega? Govori!“

„Dovoljenje v šolo hoditi, presvitli kralj! Glejte jest bi se rad veliko, prav veliko naučil, pa šolnina je predraga, de me ne morejo moji ubogi redniki v šola pošiljati; tedaj, če bi svitli kralj mi dobroto skazali, de bi smel prosto v šolo hoditi!“

„In družega nič? Je to vse, kar prosiš?“ ga kralj dalje popraša.

„Vse to“ odgovori Lenček ponižno.

„Pravo; dečko ti mi dopadeš! šolo imaš tedaj zanaprej prosto in še zláte povèrh. Pokličí mojega služabnika, ki bo vse drugo preskerbel. **Z Bogom!**

Lenček shrani z veseljem rumene zláte, se zahvali milostljivemu kralju, poišče služabnika, ga pošlje h kralju, kakor mu je ta ukazal, dobí pismo dovoljenje prosto v šolo hoditi od lastne roke kralja podpisano in hití vesel domú.

Po vsem svetu ga ne najdeš srečnejšega človeka, kakor je Lenček. On skače, vriska in pleše pravega veselja. Mati Zidarica skorej misli de je obnored.

„Kaj si terčen?“ ga vpraša kader vesel domú prihití. Kaj imaš?“

„Denarje, mati, za vas; in za se velik zaklad“ zakličè Lenček vès osrečen. „Nate, mati, deset rumenih zlátov, ti naj bojo vaši, pa mi tudi ne bote branili v šolo hoditi.“

Mati Zidarica misli, de se ji le sanja, ko Lenček tako govori in ji svitle

zláte ponudi. „Dečko, od kod dobiš zláte?“ ga vpraša.

„Od kralja! In prosto šolo tudi! mati! vse za svojega psa! Aha, mati, ne gledajte me debelo! Vsi ste se mi smejali, ko sim med pasjimi strežeti hodil, zdaj se pa nočete več smejati! Vidite, mati! čas je zlató! Ker sim čas prav obračal rajši, kot de bi se bil potepal, nam pride taka sreča v hišo. Mati! ali ni imel kraljevič prav! Hvala Bogu, de sim bil na-nj zadel, de mi je očí odperl. Čas je zlató, mati! In odslej zanaprej bom še le zlató iz njega koval. Čas je zlató! Svoj živi dan bom mislil na to!“

Mati Zidarica sicer še nekoliko z glavo odmajava, vendar rumeni zláti jo omečijo, in ne brani več Lenčetu v šolo hoditi. Tudi Zidar se več temu ne ustavlja s tem pristavkom, de ne bo smel hlevarskih opravkov čisto opustiti; in tako je Lenček poslednjič dosegel, kar si je toliko časa tako priserčno želel. Zdaj bo smel v šolo hoditi, in smel se učiti, svoj čas v zlató prebračati. Lenček je od veselja skoraj sam iz sebe!

V.

Angličan.

Zdaj gré Lenčetu nekaj časa čez vso mero dobro. Poredama hodi v šolo in ga čisto nič ni sram med malimi dečki sedeti, med katerimi je za celo glavo večí od družih, temuč učí se, in pridno učí, tako, de se ne le učenik, temuč tudi vsi součenci čudijo. Mali dečki so se mu iz pervega posmehovali, ko je z malim abecednikom pod pazduho hodil in kakor orjak med samimi maleži sedel, — pa kmalo gledajo Lenčeta vse drugači. Verh tega se Lenček ne mudi dolgo pri njih. Njegovo učenje gré naprej, kakor bi rezal, in preleti kakor tica vse spodnje razrede, doteče tiste, ki so ž njim ene starosti, jih prehití in kmalo se listek preberne, namesti nar starši, je Lenček nar mlajši med svojimi součenci. Pa tudi kako se učí! Nobe-nega trenutka ne zapravi, jutranje kakor tudi večerno solnce ga le pri delu najde;

še celó polovico noči sedi včasi pri svojih bukvah, če so ga podnevi drugi opravlki zaderževali. Zraven učenja namreč je imel še tudi v hlevu opraviti, zakaj v to je njegov rednik, oče Zidar ojstro zahteval. Šolo je imel sicer prosto, šolnine mu ni bilo treba odrajtovati, tode s tem še ni vse v kraji. Treba mu je tudi bukev in te — veljajo denarjev — treba mu je oblačila in to je treba kupiti. Njegová redníka mu nič ne kupita, zunej nar potrebníšega — tudi ne moreta, zakaj nju dohodki so le pičli. Kaj je tedaj storiti? Lenče potrebuje bukev, — mora obleko imeti, zakaj v šolo mu ni kakor hlevárčku bosimu in v svojem umazanem in perténem jopiču hoditi. Skorej mu je žal, de je vseh deset zlátov teti dal, zakaj od nje ni nič več upati. Kar ona dóbí, derži terdno kakor brič tatú. Zdaj je tedaj zares v zadregi. Vsi drugi so čedno in snažno napravljeni, le Lenček sam je kakor cigan med njimi. To ga nar bolj skerbí. Šram ga je svoje umazane obleke, ki že deset stopinj dalječ po hlevu smerdi, svojih bosih pèt, svojega poklampanega klobuka, in misli kako bi si saj nar po-

trebniši obleko omislil. Poslednjič jo vender znajde. Se vé de mu vsaki dan par ur odterga, pa kaj to njemu? saj lahko ponoči prihití, kar je ta čas zamudil. H konjskim hlapcom gré in jim svojo službo ponudi s pristavkom, de bi mu včasi kak krajcarček vergli. Spet se s konji ubija in dobí za vsako uro nekaj malega plačila, shrani tako vestno vsak krajcarček, de zamore že v nekoliko mescih prav čedno oblečen v šolo hoditi. To je veselje za-nj! Nove škornje, klobuček, suknja, kar si je vse sam prislužil, mu je vse v tolikem číslu, kakor da bi mu bil kdo celo kraljestvo daroval. Kako se še le smeja, kadar v šolo pridšega součenci precej ne spoznajo, potem se ga pa obsujejo in se mu čudijo! De, to je vesel praznik za našega Lenčeta in sam pri sebi pravi tihama: „Čas je zlató! kar se učim se za se učim!“ Kako srečnega se šteje, de je čas tako dobro obernil — pa tudi terdne sklepe dela, se ravno tako zvesto svojega vodila, čas dobro obračati, vedno deržati.

In moško derži Lenček svojo ob-

ljubo. Vsaki dan jezdari konje, kadar so konjski hlapci preleni, ali jih pa vodi na sprehod, kader kočijaži in hlapčoni svojega popoldanskega zaspanca majejo, kakor de bi svoje delo opravljali. Tako si je na dveh stranéh na dobičku. Pervič si prisluži par krajcarjev, s kterimi svoje potrebne opravke poravná in verh tega pa je v vedni vaji in dobi toliko urnost v jézi, vožnji in sploh v vsi obravnavi kónj, de mu ni kmało kdo kos. In preden je mislil, mu ta njegova urnost prav prav dobro h koristi pride.

Kraljevi nadhlevar kupi novih kónj in med temi tudi mladega arabskega konjiča, ki je posebno lep in neznano vertorit in živ. Mlado žebe se zročí narprej prvemu hlapcu s poveljem ga učiti in nar večí skerb za-nj imeti, ker ga kralj sam misli za svojo rabo imeti. Hlapec se vé de obljubi storiti, kar bo mogoče. Obsedla ga in pelje v ježni kolobar, šola se začne in kmało potem prinesejo hlapca vsega pobitega domú. Neukrotljivo žebe ga je verglo ob zid in se ne da nikakor ukrotiti.

„Ta človek ne umé svoje rečí, reče

nadhlevar, kader se mu žalostna novica naznani, „dajte ga družemu hlapcu!“ Tako se tudi zgodi. — Drugi dan pa nesejo tudi družega hlapca domú — divji arabec ga je kakor njegovega prednika v pesek vergel in mu s koptom še desno rôko sterl.

Zdaj pride versta na tretjega hlapca divjo žival krotiti, tode nič boljši prijem ne opravi, kakor poprejšnja dva.

Nadhlevar zgerbi čelo, kader se mu nova nesreča naznani.

„Hlapci so sami krivi svoje nesreče,“ reče na to, „zakaj se bolj ne varujejo? Pokličite jezdice.“

Jezdici pridejo, gospod nadhlevar jih bara, ali si eden ali drugi upa arabca ukrotiti, in dva se zares oglašita, ki se od nesreče svojih prednikov ne dasta ostrašiti.

„Prav tako,“ reče nadhlevar — „pripeljite konja, hočem le gledati, kako bo šlo.“

Arabca peljajo v ježni kolobar in prvi jezdec se zasuče na-nj. Komej je na njem, že leži spet na tleh in razgetaje dirja žebe po kolobarji.

„To je zlodi!“ ječí jezdec, ko se

pobere in preč šantá. „Za sto križavk ga ne jezdim več.“

„Prismode!“ se zadere nadhlevar. „Konj je se vé de nekoliko živ, vender kdor ga zná prav vladati, se mu ne bo dal pod noge. Kako bo Jaka! greš ti poskušat.“

„Poskusil bom,“ odgovorí drugi jezdec, ter se pomišljuje, „to de Bog sam vé, kako se bo izšlo! Jest sim marsiktero kljuse že jezdaril, ampak take spake še ne! No, poskušal bom —!“

„Serčnost, Jaka!“ reče nadhlevar. „Če ga ukrotiš dobiš lepo darilo. Le junaško! — To bi bilo čudno, če bi vès kraljevi hlev moža ne premogel, de bi to kljuse ukrotil.“

Tačas spet arabca vjamejo. Dva hlapčona ga komej uderžita za berzdo, ker se divjak spenja in bije ob tlá, de pesek krog letí. Vender se mu jezdec približa in serčno ga zajaha. On je bil sicer dober jezdec in že marsikteremu kljusetu je bil kos. Kakor hitro je pa na njem, že vsa njegova umetnost nič ne veljá. Par trenutkov se še derží čeravno konj divjo razsaja in že misli, de bo obveljala njegova, ko se naen-

krat arabec na zadnje noge postavi, ravno stoji kakor sveča in se na herbet z jezdicam vred verže. Razgetaje skoči zopet po koncu in ubozega jez-dica nesejo — nezavedenega proč. —

„Pravi vrag je to!“ zavpije nadhlevar razserden. „Čakaj para! Že vidim, de se moram sam čes te spravi-ti. Naj mu eno čez glavo dam, potlej ga ne bo več mikalo ritati. Vjemite ga, hlapci!“

Vjeti ga ni bilo tako težko, ker je bilo dosti rok okrog. Nadhlevarju ga pripeljejo in serdit na sedlo plane. Spodbode ga z bičem in ostrogo ter cukne za berzdo — pa konjiček s tako gerdim ravnanjem razkačen se zažene, preverže par hlapcov, in zakadí gospod nadhlevarja ob steno, skoči čez planke in divja čez plano. Težava je, ga zo-pet vjeti.

Nadhlevar, če ravno jo je k sreči z ne zlo poškodvanimi udi odnesel, je vender silno prestrašen in se togoti. De ga je konj vpričo njegovih hlapcov na tlá trešil, to ga neznano jezi.

„Ta strela ni za drugega, kakor za nesrečo! vpije in si prah z oblačila

briše. „Ustrelil ga bom! Pojte mi po samokres! Krogla skozi bučo mu bo muhe pregnala!“

Nadhlevar reče to v vsi resnobi in hlapec teče po samokres. Ta čas mu tudi arabca vjamejo in pripeljejo med veliko trumo gledavcev, ki so zraven privreli.

„Sèm peljite zlomka!“ kričí nadhlevar, „mi ne bo več ljudi pobijal!“

„Kaj bojo pa kralj rekli, če ga ustrelite?“ se oglasi neki prestrašen hlevarski služabnik.

„Tó je m o j a skerb“ odgovorí nadhlevar ošabno — „jest bom sam odgovoril! Ali morebiti —“ še pristavi bolj pohlevno, ker se spomni, de bi kralju res ne smelo to všeč biti, „ali je še kdo med vami, ki bi se s pošastjo skušati hotel?“

Vse molčí — nihče si ne upa, celó nar boljši jezdici odkimujejo z glavo, de ne.

„Tedaj nobeden?“ reče nadhlevar, „saj sim vedil! le peljite merho sèm!“

Hlapci ga pripeljejo in že nategne nadhlevar petelina, kar pride ravno Lenček z bukvami pod pazduho iz šole domú.

„Lenče!“ — zakličé edin z med hlapcev. „Če je le eden v stanu, mu bo gotovo on kos!“

Nadhlevar umakne precej samokres nazaj, zakaj kader je šlo za resnico, mu priblodijo marsiktere misli v glavo. Arabec je veljal kakih tisuč zlátov. Če bi ga ustrelil, bi ga smel drago stati.

„Lenček!“ zakličé tudi on, „Saj res, na tega še mislil nisim! Pojdi sèm Lenček! si le upaš arabca jahati?“

„Zakaj ne?“ odgovorí šolski učenc, „vsaj mende ni tako hud?“

„O hudo kljuse je zadosti, vari se Lenček!“ mu nekdo iz množice reče. „Vsi hlapci, jezdicí in gospod sami ga niso mogli ukrotiti!“

Lenček sliši sicer svarjenje, pa nič ne odgovorí in z ramami odmaja. „Čem le poskušati, gospod nadhlevar!“ reče serčni dijak na to.

„Pravo! dečko!“ zakličé ta vesel. „Dajte sèm ostroge in bič!“

„Ne, ne gospod!“ reče Lenček. „Naj mi eden bukve prime, moram svojo boljši suknjo sleči, de je ne vmažem, če bi imel odleteti. Le počakite,

de grem po svoj jopič!“ Urno skoči Lenče v hlev po svoj jopič.

„Bog me!“ zagodernja neki bogat Angličan, ki je ravno zraven bil in vse početje gledal — „to je prederzen dečko! Moram le viditi, kaj bo iz tega!“

Ni mu treba dolgo čakati. Lenček pride v hipu nazaj preblečen in gré naravnost nad divjega konja. Ta še zmiraj rita in bije ob tla, de iskre odletajo. Lenček ga prijazno boža in gladi po glavi, ga tolklja po vratu, ga pokrotuje, in ga nekoliko pokojnišega napravi.

„No, to ne gré tako slabo,“ pregovori zopet Angličan, „sila pri tacih čverstih živalih nič ne opravi! — Bomo le vidili! — Že dobro! Bog me! verli dečko je to!“

Divji konj se z lepim Lenčetovim ravnanjem nekoliko pokrotí, tode komej čuti težo na sebi, že ga spomin poprejšnjega gerdega ravnanja zopet razdivjá. Strašno poskoči, se otesa, se postavi na zadnje noge, rita in razsaja grozovito, de bi se znebil jezdic. Lenček pa rahlo vajete derží in sedi kakor bi bil priraščen na sedlu. Ne

tepe ga, temuč lepo ga gladi in boža po glavi in vratu in ga pustí skakati, kolikor hoče. In kader se na zadnje bedra postavi, se lepo naprej po njem sklone in mu z ruto pred očmi maha. Kljuse stopi zopet na vse štiri in nevarnost je za zdaj proč. Pa zopet začne razgetaje na vse strani spenjati se in misli se svoje teže zopet znebiti, vender poslednjič vidi, de vsa njegova vertoritost nič ne pomaga. Lenče sedi kakor priraščen na sedlu. Poslednjič začne arabec v nar hitrejšem skoku dirjati. Lenče ga pustí dirjati kar se mu poljubi, in se še za to ne zmeni, de bi ga s sedla vergel. „Se boš že utrudila merha!“ si misli. In taka je bila tudi res. Kader kljuse vidi, de ritanje in dirjanje nič ne pomaga, se počasi podá, začne počasi iti in se poslednjič popolnoma udá. Vesel jaha Lenček proti hlevu nazaj in jezdari pred vso množico začudenih gledavcev gori pa doli, čversti arabec se mu da nagibati, kakorkoli hoče.

„No zdaj bo že šlo! gosp. nadhlevar!“ reče Lenček s konja stopivši in tolkljaje konja po vratu. „Se je že

podal in Jaka ga smé zdaj ravno tako jezdit kakor jest!“

„Vse prav, ljubi moj Lenče!“ odgovori nadhlevar vesel, de se le ni bil samokresa poslužil. „Vender rad bi vidil, de bi se kterikrat še z arabcem pečal, zato ti bom prav hvaležen! Na, Lenček! tukaj vzemi en križavec za svoj trud!“

Bel križavec potisne Lenčetu v roko, kteri ga vesel v žep spravi, med tem ko Angličan, ki je vse gledal in poslušal, z glavo stresa in pravi „to je le korenjak, ki vé z divjim arabcem v caker iti, to!“

„Bog me!“ godernja glasno, — „e n s a m križavec — in ubogi dečko je življenje vagal in kralju konja otel. Če bi ga ne bil ukrotil, bi ga bilo treba ustreliti in tisuči rumenih zlátov bi bili šli po vodi. In vender, e n s a m križavček, e n s a m u b o g i, borni križavček! Bog me!“

Pri teh besedah vzdigne Angličan svojo zlatokovano palico in potokljá Lenčetu po ramah. Lenče se ozrè in zagleda Angličana.

„Vi nič angleško govoriti?“ reče v pokvečenem jeziku.

Lenček odmaja z glavo, de ne.

„Škoda“ govori Angličan dalje,
 „čakati malo! Hotel Vi meni dva konj
 učiti? dva? Jest — Vam — dobro platil!“

„Zakaj ne? prav rad!“ odgovori
 Lenček.

„Bon!“ (dobro) reče Angličan.
 „Hodite domú z mano!“

Lenčeta ni treba dolgo siliti. Gré
 za Angličanom, prevzame dva lepa,
 čudolepa konja v učenje in dobí, ko v
 kratkem svoj uk doverší od lord Briž-
 vatra, — tako je bilo Angličanu ime —
 štirideset velicih zlátov.

„Náte, dragi moj!“ reče veliko-
 dušni ptujec. „Jest zadovoljin! — konji
 dobri — za vsak dvajset zlat! — tudi
 Vi zadovoljin?“

Če je Lenče zadovoljin?! Nebó in
 zemlja mu plešeta pred očmi serčnega
 veselja, kader vidi velik kup zlatá pred
 seboj, ki ima njegov lasten biti. „Bog
 ga živi kraljeviča!“ reče sam seboj,
 kader zlate spravlja. „Prav je imel in
 še ima prav, čas je zlató in kar
 se učim se za se učim. S to mer-
 vico jahanja sim zdaj za par let z vsem
 preskerbljen!“

„Škoda!“ reče Angličan, — „škoda, Bog me! de ne Vi angleški govorite! Jest vas vzel v službo — dal dosti denarji vsak leto — škoda, škoda! Bog me! Nič pomaga! Uni teden hodim proč — z Bogom!“

Lenče zamore komej svojo zahvalo izreči, tako smešan je od svoje sreče. Pa besede lordove so ga hudo prešinile. Ko se od njega poslovi ponovi pač stokrat besede: „škoda, de ne znaš angleškega, škoda! škoda! Če bi angleški znal, bi me bil Brižvater v službo vzel, zdaj bi bil imel lepo plačilo vsako leto, bi vidil dosti sveta, bi se lahko veliko lepega izuril, — in iz tega vsega ne more nič biti, ker angleškega ne umem! To je vender velika škoda! No, pa kaj nimam denarja? saj lahko učenika plačam in se angleški učim. Le čajte! Naj pride spet lord Brižvater nazaj, se bo le čudil! Zdaj veljá, francozki in angleški se moram učiti! denarjev bom že dovolj imel. Kar se učim, se za se učim! kakor je kraljevič rekel! Veljá!“

Kader enkrat Lenček sprevidi, de se mu je treba ptujih jezikov učiti, ako

hoče na svetu naprej priti in kraljeviču veselje narediti, je kmali sklep storjen. Tretji del svojih denarjev dá svoji rednici, druga dva dela pa za se priderži in plačuje učenike. Učí se angleškega in francoskega jezika, de se vse kadí. Ker ima dovolj denarja, mu ni treba več časa z ježo in vožnjo zgubljevati. Vsako uro, ki jo spanju priterga, ali pa ki mu od šolskih opravkov ostaja, oberne v učenje ptujih jezikov. Mati Zidarica godernja sicer in kolne, de ne gré več Lenček v hlev, (zakaj sprevidil je, de ni hlev za-nj pravo mesto) pa kaj mu hoče? siliti ga več ne more, ker se je že za njeno pičlo postrežbo z lepim zlatom odkupil in kar mu je treba si vse sam pripravi in zraven se tudi prepriča, de ni le čas zlató, temuč, de ima tudi zlató — moč. Če hoče tedaj svoje želje spolniti, mu je treba denarja — denar si zamore le s tem pridobiti, de čas dobro obrača, tedaj z delom in prizadevanjem, delati mu je tedaj treba, če hoče kdaj kaj verlega biti, to vse zdaj dobro previdi. Zato-rej dela in se uči v šoli in domá, je nar boljši učenec svojih učenikov, go-

vorí v kratkem angleški in francoski, kakor domač jezik in se uči in uči in zmiraj uči, dokler revež s pobitim srcem zapazi, de se je njegova hranilnica do zadnjega beliča posušila. Še sam zlát, ki mu ga je kraljevič podaril, mu ostane, ktereга pa tako zvesto hrani, kakor nar' dražji zaklad. To je udarec za-nj! Vender Lenček že precej navajen terpeti in proti nesrečam vèsterd, ne zgubi serčnosti. Tiho se usede v kotic svoje izbice, misli čez svoje žalostno stanje, in premišljuje pokojno in marljivo, kaj mu je počéti, de bi svoj dobro obernjeni čas enkrat spet z zlatom poplačal. —

VI.

Predsednik.

Lenče premišljuje, kaj mu je zdaj početi. Učil se je dosti, spraševanje je tudi opravil, de bi na vseučilišče šel, kamor ga je nar bolj mikalo; toda s čim se preživiti 3 ali 4 leta? kje denarje vzeti, de bi učenike plačal in si vsaj narpotrebniših bukev omislil? To so bile vprašanja, na ktere se ni dalo lahko odgovoriti. Njegova rednika mu nista mogla več pomagati, ker sama nista ničesar imela — kar tudi Lenče sam previdi, de jima je težka butara in de ga brez plačila dalje ne moreta rediti, kakor tudi, de mora vse popustiti, ako ne plača. Tudi od rednikov se ni najmanjše stvarice nadjal. Sama sta imela s sabo dosti opraviti in mnogo družih potreb; Lenče je bil pa tudi že do verha dorastel, zal zrašččen mladeneč in v stanu, sam za se skerbeti.

Tako je tudi želel, tode kako začeti, je bilo zdaj vprašanje?

Na vse strani premišljuje. De bi spet šel za hlapca služiti in se s konji ukvarjat — za to ni bil s svojo prebrisanostjo in učeno glavo več.

Ali hoče kraljeviču pisati in ga pomoči prositi? To ga je sicer nekoliko mikalo — ali ker ne vé, kje on stane, in morebiti, de bi ga še celó, ako bi mu tudi pisal, poznati ne hotel, zato pa opusti v nemar vse priporočilno pisanje.

Tudi kneza se spomni. Tode on bi zdaj Lenčeta gotovo več ne spoznal, in tudi prigodba s psam, ki mu ga je plačal, je brez dvombe pozabljena. Tedaj tudi od njega ni bilo ničesar upati!

Kaj mu je tedaj početi?

Lenče si pot s čela obriše, ki mu je v debelih sragah po obrazu lil. Serce mu vpade, vès up mu splava po vodi, miluje se in žalostno zdihuje: „Kraljevič vendar nima prav in — čas ni zlató! Ali nisem bil vedno priden, ali nisem vsega storil, kar sem zamogel, ali si nisem glave z mnogoverstnimi znanstvi zbistril, ali me ne hvalijo vsi učeni,

ali ne pravijo, de sem njih narboljši učenec bil? Pa kaj mi zdaj vse to pomaga? Čemu mi je zdaj moja pridnost, moja prebrisanost, moj uk? S temi se še zdaj kosčeka kruha prislužiti ne bom mogel! Nar bolje bo, če grém spet k jezdicem in k lovcu nazaj. Tam si bom vsaj z vajo kónj in psov vsakdanji živež prislužil, de mi saj stradati ne bo treba.“

Lenčeta pa tudi zares ni drugega čakalo. Rednik pride, ter mu merzlo reče, de naj si drugam poskerbí, ker je že dovolj velik in zmožen, sam za se kruh služiti. Lenče mu sicer, pa prav milo privoli, ter ga samo prosi, de bi vsaj 8 dni še počakal in ž njim usmiljenje imel — do takrat se bo že za-nj kaj odperlo. Rednik mu dovoli, tode s tem terdnim zagotavljenjem, de bo mogel iti, kader osem dni preteče, hajd s trebuhom za kruhom!

To je bilo Lenčetu nekoliko po volji, ali jezilo ga je, de se mati Zidarica, rednikova žena, vedno iz njega in kraljeviča norca dela, in ju zavolj pregovora, ki ga je vedno gonil, zasmehuje in natoľcuje.

„Čas je zlató!“ pravi norčevaje

se Zidarica. „Pač res! Kje je kaj zlatá? Jest ga nič ne vidim. Pri vsem učenji si vedno tisto budalo in boš, Lenče, kakor si bil! Stokrat bi bil bolje storil, ako bi bil še hlapec ostal. Tù si vsaj kruha in družega dovolj imel in delati ti tudi ni bilo treba na preterganje. Kaj pa de, kraljevič je bil prvi, ki si ga mogel slušati. Zdaj vidiš, kako te je na led spravil, in de je tvoja z vsemi obeti bosa. Njemu si tedaj svojo srečo in denar daroval! Poberi se izpred očí, gumpec! Kaj ti pomaga vsa tvoja učenost, ker vender še psa izza peči sklicati ne moreš! Čas je zlató! Šalobarda! Neumnost je to! Kje je vender kaj gotovega? Zdi se mi, de boš še rad, kakor si učen in zvit, kamnje na cesti klepal. Pomni me!“ —

Take mu je pravila majka Zidarica. On je pa molčal in ni besedice zinil, ker se je zares krivega spoznal, in je bilo njegovo bogastvo le domišljevavno. Tode kmalo je spet družih misli, nov up mu posije, ter pravi sam pri sebi: „Toliko ljudi živi na svetu, veseli so in imajo vsega dovolj; vender bi bil šmenc, de bi jest poginil.

Ako bi me pa le hudo pritiskalo, grém še lahko potém k jezdicem ali k lovcu — čemu poprej obupati? Saj še ni vse zgubljeno! Človeka, mislim, ki se je dobro izuril, ki tri jezike govori, vendar ne bo konec. Dete! ali bi ne bilo prav, če se k podučevanju obrnem, ali če grém pisat h kakemu kupcu? Aló Lenče! glavo po koncu, in nekoliko na spregled! kdor išče, najde!“

Kakor rekel, tako storil. Gré na ulice, hodi gori in doli, od hiše do hiše, od Poncija do Pilata, se vsem ponuja, ali žalibog! nihče ga noče. Nekteremu se je zdel še premlad, uni ni nikogar potreboval, ta in ta ga pa še poslušal ni, z eno besedo: nikjer ni službe dobil, in že je tudi 7 dni milosti preteklo, kar je vedno okoli taval. Kaj tacega bi bilo še nar serčnejega ostrašilo. Še en dan, en sam dan, in potem se bo reklo: „Poberi se od hiše!“ — kar se je tudi res zgodilo. Lenče je bil 8. dan brez usmiljenja iz hiše izgnan in spoden. On ni ne vgovarjal, ne žaloval, ker je dobro vedil, pri čem de je, de sta bila rednika prisiljena, to storiti, sicer bi kmali sama ne bila kaj jesti imela. Zdaj

vidi, de ga družega ne čaka, de bo spet konjar moral biti, ker se nihče za-nj ne potegne. In kaj potem? „Z bukvami,“ si misli, „ne bo treba se več ukvarjati, saj mi tudi ne bo mogoče. Čemú si tudi dalje glavo beliti? ker mi vsa učestnost ne bo toliko koristila, kot telesna urnost, konje berzdati in jezdariti!“

Tode vender ni druge misli, kakor de bo moral šolo na kol obesiti. Žalosti ne vé kaj početi. Nar raje bi se bil zjokal. Tedaj vzame pokrivalo, teče na polje delec v gojzd in v hribe. Tù, kjer ga nihče ne vidi, nihče ne sliši in ne zasmehuje, pade pod visok hrast, si obraz z rokami pokrije in joka, kar more. To ga je nekoliko potolažilo. Ne zdí se mu več tako hudo, de si bo moral po hlapčevsko kruh služiti.

„Kaj pa je vender?“ pravi, vstane in si solzne oči briše. „Zakaj neki žalujem in jokam? Mar ni tudi jezdni hlapec človek in ali si ne služi pošteno kruha? Smem mar po pravici kraljeviču očitati, de mi je rekel: „„Čas je zlató!““ Ali so mi kaj na poti znanstva, s kterimi sim si um zbistril? Je mar res čas zgubljen, kar sim se učil? Ali

ne morejo še take okoliščine priti, de bom lahko svojo učenost pokazal, de mi bo gotovo koristila. He! Lenče! smešno je vender, de se tako naglo ustrašiti dam, de me narmanjši veterc v obup pripravi. Serčnost veljá! Serčnost imej in poterpi! Bo že! Tudi Rima niso v enem dnevu sezidali. Bog bo že srečo dal! Jutri se oglasim pri jezdicu — potem bo že kaj! Če ima kraljevič prav, mora vender moja istinga kaj vreči. Pervo` je že storjeno, zalogo imam, ker sim čas dobro obernil. Ako-ravno mi še zdaj nič obresti ne do-naša, zgubljena vender ni, sčasama bo že kaj!“

Tako Lenče tuhta, in si serčnost in up dela, de bi se nekoliko potolažil. Še nekaj mu šine v glavo. Imel je še cekin, ki mu ga je bil kraljevič podaril. „Kaj! ko bi s tem,“ si misli, „h kake-mu človeku šel, morebiti vender za me kje kak kotič dobí, de bi saj ne stradal ne, in bi se zraven dela lahko še česa učil!“

Tode tudi te misli si berž iz glave spravi, ker ni hotel cekina, ki ga že tako dolgo hrani, iz rok dati.

„Nak,“ mermra sam pri sebi, „ne dam ga. Kader kraljevič spet pride, mu lahko spričam, de ravno tako, kot s časom, tudi z denarjem gospodariti vém. Ostanem tedaj pri starem — grem spet h konjem!“ Zdaj je bilo sklenjeno in odhod osnovan. Lenče si obriše zadnje solzé in nastopi popolnoma potolažen pot proti mestu, de bi bil poprej pri namenjenem opravilu. De bi bil hitro skočil, ni bilo mogoče, noge so mu bile težke kot svinec. Nevedé poti zaide na napčni kolovoz in pride čez germ in sterm k drugi vožnji poti, kjer so iz stermega hriba v globočino derva vozili. Proti koncu spodej je bila zeló zavita, breznu se ogniti, ki je kakih 80 do 100 čevljev proti hudourniku zerlo. Ker je bilo tù tako stermo in nevarno, je bilo treba voznikom zeló skerbnim biti, de ni komu spodletelo. Pri poti je bil sicer deržaj, tode, če bi bil voz na verhu klanca zderčal, bi bilo vse čez-nj butilo, in se na drobne kosce v breznu razletelo.

Lenče na tem nevarnem kraji nekoliko postojí in v brezno zrè, pa ravno ko hoče dalje iti, zasliši bučanje in

derdranje, ki je bilo zmiram bliže, in vpitje na pomoč ravno od tiste strani se je deleč razlegalo. Čeravno še ni skozi goščavo nič zagledal, se vender koj spomni, de mora to kak voz biti, ki se je morde po napčnosti vozniku iz rok zmuznil, ali pa kako drugače. Še nekaj časa postojí, vpitje in derdranje je bilo zmiram bliže in hujše, kar zagleda iz klancá doli dva splášena konja, ki sta z vozom z neznano hitrostjo proti nevarnemu ovinku dirjala, in res malo je manjkalo, de niso voznik, voz in konja v brezno zderdrali in ondi konec vzeli. Kaj je bilo storiti? Lenče premišljuje, kako nesrčnim pomagati. Konja ustaviti, mu je bilo nemogoče. Morebiti bi pomagalo, si misli, ako jima le tu branim, in ju na stran v gozd zadervim, tam se bota že med drevjem morde vender ustavila. —

Hitro pogleda nazaj po vozu, za katerim se je neznano prah kadil. Konja sta pihala in dirjala, kakor de bi bilo šlo za stavo. Vajeti so se po tleh vlekli. Voznik čepí spredej bled ko smert in na vse gerlo na pomoč kliče. Na vozu sedita gospod in go-

spodičina. Groza ju je bilo viditi. Gospod z voznikom vred na vse gerlo vpije, gospodičina pa v omedlevici blede ko zid v kočii naslonjena medli.

Zadnji čas je bilo zdaj pomagati. Serčni Lenče, pozabljivši svoje nesreče le misli, kako bi nesrečne iz nevarnosti otel. Berž vzame iz neke klade debelo gorjačo, teče konjema naproti, ter ju z groznim „voha! voha!“ sprejme. Splašena konja se za to nič ne zme-nita, ne vidita, ne slišita nič, ampak jo vedno hujši dervita, in gorje Lenčetu! ko bi ne bil spoti stopil, zdrobljen bi bil kot moka pod kolesi hitrega voza.

Lenče vidi nevarnost — serce mu ne upade, še enkrat zagromí, toda za-stonj, konja dervita, kot poprej. Še nekaj skokov — in po Lenčetu in po vozu bi bilo!

V tem osodopolnem času skoči in zažene še enkrat svojo gorjačo ter konja na glavo lopi, da obstojita, kakor od bliska zadéta. Čez nekoliko spet skočita, pa ne po poti, ampak v hosto in jo dervita čez germ in sterm, kakor moreta, dokler v gostem hrastovji osta-neta, ker ni bilo več mogoče, skozi

drevesa priti. Voznik skoči naglo z voza in zgrabi vajeta, med tem ko Lenče ki je za njim pritekkel, vratca pri kočii odpira in gospoda in gospodičino vèn spustí.

„To se pravi v potrebi pomoči!“ reče priletni gospod in se oddihne. „Kako se ti godí, ljuba moja hčerka? Ali ti je že kaj boljše?“ „Prav dobro, očka! — le nekoliko me je še groza pred nevarnostjo, ki nama je protila“, odgovori gospodičina. „O Bog! kaj bi se bilo z nami zgodilo, ako bi tega pogumnega mladenča ne bilo! Kri se mi spet sterdi, če se nevarnosti opomnim!“

„Da, mladeneč!“ reče gospod, proti Lenčetu obrnjen, „ti si nama življenje rešil. Tega ti ne bom pozabil. Jest sim predsednik Rudečko, in ako ti s čim pomagati zamorem, le povej, prav hvaležnega se ti bom skazal. Tode zdaj tudi povej, kdo de si?“ Lenče ne skriva svojih nadlog. Odkritoserčno vse pové od svojega rojstva, od svojih terpljenj in razmer, in še pristavi, kako ga ravno zdaj hudo tepe, de ne vé nikamor. Njegovo prijazno, odkritoserčno in priljudno vedenje predsedniku dopade.

„Dobro, dobro“, reče predsednik. „Že vém, de si v potrebah in brez pomočkov — zdaj ti tudi lahko kaj pomagam. Znaš tudi pisati, brati in računiti? Morebiti tudi lepo pisati?“

„Mislim, de prav in razložno,“ odgovori Lenče.

„To je dosti. Kaj pa še zraven tega. Znaš tudi pisma delati?“

„Mislim de,“ pravi Lenče smeje se, „červno se nisim posebno vadil. Tode ko sim se angleškega in francoskega jezika učil, sim se semtertje nekaj privadil.“

„Kaj, mar razumeš tudi angleško in francosko? Znaš tudi morebiti govoriti?“

„Moji učniki so bili z mano zadovoljni,“ odgovori Lenče.

„Tri sto mevedov! konjsk hlapec in zná več jezikov! oj čuda!“ zavpije osupnjeni predsednik. „O ljuba moja Cilika! poskusi no kaj ž njim govoriti!“

Cilika, predsednikova hči, se zdaj začne z Lenčeta meniti in ga ali v francoskem ali v angleškem jeziku nagovarja. Lenče se je povsod izverstno obnesel, in v obeh jezikih dostojin od-

govor dajal, tako de se mu Cilika ni mogla dovolj čuditi.

„Očka! bolje govori, kot jest,“ reče Cilika. „To je pač čudno! Jest se že od nekđaj učim, on pa še komej eno leto, kakor mi je rekel. Kako priden je vender mogel biti!“

„De, res! priden sim bil,“ reče Lenče, „in sim tudi moral priden biti. Pomnite, blaga gospodičina! čas je zlató! kar sim se učil, sim se za se učil!“

Predsednik se čudi in Lenčeta od nog do glave meri. „Že veljá, pravi veselo, ako si dozđaj tako dobro s časom ravnal, upam de boš tudi zana-prej. Pisárja bi rad v svojo pisarnico dobil, če hočes, meni boš koj ljub. Res de prihodkov ni veliko — kakih 300 tolarjev — ali ko boš enkrat zraven in de boš priden in uren, prideš lahko na viši stopnjo. Jest bom za-te skerbel, in te priporočal, kjer bo treba. Lahko se boš tudi poslužil knjižnice v pisarnici in se sčasama ravno tako, ali pa še bolj izuril kot na vseučilišču. Premisli dobro. Ako ti dopade, jutri koj lahko službo nastopiš.“

Lence ni vedel, ali bi se veselja zjokal ali smejal. Kaj takega se nikoli ni nadjal, še sanjalo se mu ni. **300** tolarjev — upanje boljši službe — knjižnica za vsakdanjo rabo — to vse se mu je preveč zdelo in ni dosti manjkalo, da ni pred predsednika na kolena padel ter mu roke poljubil.

„**O Bog!** kolika sreča za me, blagi gospod!“ jecljá Lence poln nebeškega veselja, zdaj bled zdaj rudeč „to je pač preveč! **S** serčnim veseljem sprejemem, kar mi ponudite in ne vém kako se **Vam** zahvaliti, za to neprecenljivo dobroto. **O Bog!** zdaj sim nar srečniši človek na svetu!“

„**Tiho** bodi, tiho!“ reče-predsednik smejáje se. „**Le** nobenega vpitja ne, ljubi moj! **Veseli** me, de ti morem vsaj nekoliko svojo hvaležnost skazati, tode zdaj ti ni treba toliko besedovati. **Od** konca, kakor sim rekel, ne bo nič kaj posebnega, ali če boš marljiv, kakor upam, znaš kmalo kaj boljšega dobiti. **Tine!** kako je pa kaj z vozom.“

„**Je** že dober, milostivi gospod!“ reče voznik **Tine**, ki si je nekoliko opomogel, pa še vedno gospodovih zabav-

ljic in ostrega krega bojè. „Odpustite mi, de se mi je ta nesreça prigodila — vsaj vidite, de nisim jest kriv.“

„Mi je že znano, Tine! kaj de je vzrok,“ odgovori predsednik dobrovoljno. „Ravno ko smo bili na verh klanca, ustrelí nekdo. — Konja se splašita, in utečeta in tebi ni bilo mogoče vajeta deržati. Sicer si pa ravno toliko terpel, kot midva, in akoravno bi se bil pregrešil, ti je bila pretečena nevarnost dosti velika kazin. Zanaprej mi ne spomni več tega. Ali so konji kaj poškodovani?“

„Nič, prav nič, gospod! Pri miru sta, kot jagneta. Oh uboga žival! Lejte, kako sta glave pobesila. Gotovo bi se ne bila splašila, ako bi ne bila strela slišala. Nedolžna sta, zares nedolžna, gospod predsednik! Le pojte spet z gospodičino v kočijo, in bodite brez skerbí, zanaprej se nam ne bo več kaj tacega primerilo.“

Konja sta se zares umirila, ni se bilo treba nobene nevarnosti bati, posebno ker ju je tudi Lenče zagotovil, de se spet lahko usedeta, ker bo pot lepa. Stopi tedaj narprej gospod in za

njim gospodičina na voz ter se spet na poprejšnja sedeža vsedeta. Rada bi bila tudi Lenčeta sabo vzela, ker pa ni bilo več prostora, in ker je tudi djal, de gré raje k nogam, in se raduje zastran nenadne sreče, mu dovolita in tako od-rinejo sami po navadni poti naprej.

„Z Bogom! jutri zjutrej se v pi-sarnici vidimo,“ mu predsednik iz voza vpije. „Nikar ne pozabi, kar si oblju-bil. Z Bogom!“ In zderdral je voz. Lenče za njim pogleduje, kakor bi se mu bilo sanjalo. Nekoliko postojí, de bi še zadnje ropotanje voza slišal in je kakor v nebeško veselje zamaknjen. Samo se mu smeja. Zdaj jo mahne naravnost za vozom, ukaje, de je vse donelo in s hvaležnim sercom proti Bogu, ki mu je naglama tako srečo dal.

„De sim vender tako maloveren mogel biti,“ pravi na glas, „obupati nad prihodnostjo! Kako veličastno so se spet besede kraljeviča nad menoj vres-ničile, de čas je zlató! Ako bi ne bil časa dobro obernil, ako bi se ne bil učil, ako bi ne bil vsake ure porabil, se v potrebnih znanstvih vaditi, gotovo bi mi ne bil Bog take sreče naklonil.“

Čas je zlató! Čas je zlató! Dobil sim dobro službo, vsako leto 300 tolarjev, in zraven še bogato knjižnico za vsakdanjo rabo! Kaj bodo domá rekli, ko bodo zvedili, de bom zanaprej namesti za konjskega hlapca, pri predsedniku za pisarja, de imam vsako leto toliko in toliko plačila in upanje še več dobiti. Ha! kako se bodo čudili! Pa naj se le. De, de, mati Zidarica! kraljevič ima vender enkrat prav! Ha! kaj ne?“

Tako sam sabo govore jo urno maha iz gozda proti mestu, oči se mu svetijo, lica rudečijo, serce mu pa veselja poskakuje.

„He! kaj pa ti je Lenče!“ ga nagovori mati Zidarica, ko v hišo pride. „Zdiš se mi, kakor de bi bil zaklad vzdignil.“

„De, de mati! zaklad!“ odgovori Lenče, „vzdignil sim ga, vzdignil. Poslušajte no, kaj se mi je v gozdu primerilo!“

Lenče ji pripoveduje, kako je v gozd prišel in kaj se mu je tam prigodilo. Mati Zidarica ga prav verno poslušá in ko nazadnje vse zvé, ne vé začudenja kaj reči. Celi večer molči

in ne spomni kar besedice od pregovora, ali de bi ga kaj zavolj tega zasmehovati hotla. Preden je pa še zasjala, vender še par besedic pošepeta, rekoč: „Dete plentaj! Lenče in kraljevič imata vender prav. Čas je zlató! Čas je zlató! Pač škoda, de nisim tega vedila, ko sim bila še majhna in sim v šolo hodila. Neumnica!“

V tem zaspi. Lenče je pa tudi nikoli tako vesele ni vidil, kot drugo jutro. Koj na vse zgodej mu je skledico dobre kave prinesla, in ga kot tajnika pozdravila. Kaj tacega še ni doživel. Pač je res: Čas je zlató! in zlató ima svojo moč.

VII.

Pisar.

Tako deleč si je Lenče opomogel. Postal je deržavni služabnik, in se je čeravno še na niski stopnji ravno tako ali še bolj srečnega čutil, kot marsikteri deržavni svetovavec ali minister. Kaj mu je neki tudi manjkalo? Vsaj je dosegel, česar si ni nikoli upati mogel in zraven tega še toliko obetavno prihodnost. Narboljši sklepe za prihodnost dela in sklene na vso moč priden biti, in se učiti, de mu bo lahko od stopnje do stopnje najvišo s časom doseči. Vsaj kaj tacega se je nadjal Lenče. Ne sme se tedaj karati, ako se je v svojih domišljijah goljufal in vse drugačno doživel, kot je pričakoval.

Drugo jutro pride na vse zgodaj v pisarnico predsednika. Ker še nikogar ni bilo, de bi mu bil kaj dela dal, se mirno na stol vsede in v rajskem veselji utopljen uradnikov pričakuje. De

bi pa vender brez dela ne sedel, vzame pušelj peres in nož v roke, ter jih začne rezati. Ravno ko je dokončal, pridejo zaporedoma drugi pisarji, Lenčeta začudjeno pogledujejo in ne vedó, kaj ž njim početi. Ker je tako mirno sedel, se ni nihče prederznil, ga kaj poprašati, ali mu duri pokazati. Kaj je imel tudi tu prav za prav opraviti?

Lenče se je malo zmenil za druge, kaj de so počenjali. Vsaj je bil tu sèm zavrnjen, vse drugo se bo že dalo speljati, si misli, kaj so meni drugi mar?

Res, kmali se je dalo. Viši pisar (kancelir) pride in brez daljnega ogledovanja nad Lenčeta m zareži:

„Kaj imate tù opraviti?“

„De bi za delo zvedil,“ odgovori Lenče prijazno in bolj merzlo.

„Kaj, Vi? Ste mar prismojeni? Kdo Vas je sèm poklical?“ vpije dalje nad njim.

„Gospod predsednik Rudečko,“ odgovori Lenče.

„Gospod predsednik? Vender ne celó milostljivi knez!“ Že vidim, Vam se meša, glejte de se spravite, če ne, Vas po hlapcu dam iz pisarnice izgnati.

Lenče se noče umakniti, stoji kot priraščen. „Le prašajte,“ reče, „gosp. predsednika, ako mi nočete verjeti.“

„Trapa!“ zavpije pisar. „Aló, ver-zite ga vèn!“

Zdaj nekdo požvenklja. „Predsednik sam kliče,“ reče pisar nekoliko ostrašen. „Vender bi znalo na vse zadnje kaj resnice biti. Počakite, de nazaj pridem.“

Urno steče pisar, kamor je bil poklican. Lenče čaka mirno, dokler pisar spet nazaj pride, ter ga s prav prijaznim obrazom sprejme in tako nagovori: „Vse prav! Gospod predsednik mi je že zastran Vas vse naročil. Dobro. Le vsedite se sèm, k tej mizi in tole pismo prepisite.“

To zrekši odide in Lenčeta brez daljnih naročil zastran pisanja pusti. Čudi se nad tako natančnostjo in ni skor vedil, kje in kako začeti. Tode, ker ni bila njegova navada, brez dela biti, se hitro vsede, in ponovivši svoj pregovor: „Čas je zlató!“ začne pisati. Komej je ura pretekla, je že končal in prav lepo prepisal, ter potem višjemu zročil, ki je bil s prepisom

prav zadovoljin, z videznim veseljem ga prebiráje.

„Prav dobro!“ reče nazadnje, „in tako hitro narejeno! Le tako naprej, bom že zadovoljin. Zdaj pa tole prepišite.“

Lenče se spet urno vsede. Zeló ga veseli, da je bil toliko pohvaljen. Odslej zanaprej je bil svojemu naprejpostavljenemu vedno bolj všeč in je narvažniši reči vselej kar dobro spisoval in zverševal.

Lenče se je kmali izuril. Nar težji dela so mu bile lahkota. Ker je s časom dobro gospodariti vedil, je vselej narpervi dokončal in vedno še dovolj časa imel, čeravno je več storil, kot njegovi pajdaši. Kaj je bilo temu vzrok? Kar je počel, je počel s pridom in ni tratil časa z nepotrebniimi čečkarijami ali igračami. To mu je veliko pripomoglo. Kader so še njegovi tovarši pisarili, je bil on že prost, in se je z drugimi rečmi, kakor z učenjem, pečal. Kako drugačno bi bili drugi proste ure obernili! Vsak bi bil raji na veselice mislil, kot na učenje. Tode Lenče si je dobro zapomnil, de mu je tudi pred-

sednik svojo bukvarnico velil rábiti, kader mu bo koli ljubo. Zato gré koj, ko je že dela nekoliko privajen, k višjemu pisarničarju ter ga za dovoljenje, v knjižnico iti, prosi. —

„Za božjo voljo! kaj hočete tam opraviti?“ ga popraša ta.

„Bukev bi rad — nič družega,“ odgovorí Lenče.

„Čemú Vam bodo? Kakošnih pa? V knjižnici so samo take, n. pr. za pravdarje, za oskerbovanje deržave — samo take, ki jih Vi ne razumete.“

„Ravno zato“ odgovorí Lenče.

„Tode kako?“ spet praša pisarničar radovedno.

„Res, ako bi jih razumel, bi mi jih treba ne bilo. Ker jih pa, kakor sami pravite, ne razumem, se jih moram pa učiti.“

„Vi? učiti? pisar! in tako imenitne reči! Kaj vruga Vam bo pomagalo?“

„Kar se učim, se za se učim,“ odgovorí Lenče terdo.

Sprednik ne more prevelikega začudenja jenjati, in ga nadalje vprašuje: „Za božjo voljo! čemu Vam bodo vendar? Kaj se bote vendar iz njih na-

učili? Vsaj ne bote učeni, kakor jih imenujejo, akoravno bi vse iz glave znali. K večemu, če bote enkrat naprejpostavljeni pisarnice, ali tajnik, tode se to komej, ako Vam dobri ljudje ne bodo pomagali.“

„Nič ne dé,“ reče Lenče. „Kar se bom naučil, se bom za se naučil. Tudi znanstva nič ne težijo! Časa imam pa dovolj!“

„Če je pa tako, hodite se raji sprehajat in svojega življenja veselit!“

„To bi bila potrata, gospod! — Čas je zlató! Tako nemáren ne smem biti, de bi meni nič tebi nič — tako v en dan živel.“

„V resnici! Vam se meša, tacega še nisim dobil,“ reče pisarničar smeja se. „No! naj že bo, ker tako hočete in na vse zadnje vender človeku več koristi, pridnemu kot lenemu biti. Náte, tù imate ključ od knjižnice. Berite in učite se, kakor veste in znate! Bog Vam blagoslovi!“

Lenče hvaležen vzáme ključ in gré v knjižnico. Tù je vse proste ure doprinesel, se učil in bral, kar se mu je zljubilo.*

Od konca, se ve de, ga je kaj

teško stalo, ker je bukve malo razumel. Tode sčasoma je bilo vse drugače. Kjer ni kaj razumel, popraša svojega višjega; ako ta ni vedil, pa tajnika, ki ga je zmiram rad podučeval in mu kaj novega pravil. Tako se je v kratkem veliko veliko naučil, da si skorej sam ni verjel, koliko de zná. Nar bolj je pa obžaloval, de latinskega jezika ne razume, brez kterega ni nikamor deleč mogel. Marsikteri bi bil raji vse na kol obesel, kakor si še s tem glavo beliti. Ne tako Lenče. Ker je imel denarja dovolj, naprosi koj učenika, in se nikakor ne sramúje, vsaki večer z latinsko slovnico pod pazduho k njemu iti in se kot začetnik vaditi. Od začetka je bilo res za-nj teško. Pa kmali so bile vse težáve premagane, v kratkem je že Cicerona razumel, in potem je tudi lahko bukve iz predsednikove bukvarnice prebiral. Res de je mogel marsiktero noč prečuti in latinščine se učiti, pa kaj je zato maral, vsaj mu je bilo delo zmiram le veselje. Veselil se je potem čez prestane težave, kakor vojskovodja, ko je vojsko srečno dokončal.

Mislil bi kdo, de bo tolika delavnost njegovemu zdravju škodovala. Pa nič menj ko to. Lenče je tudi tû pametno ravnal in se ni nikakor v učenji presilil, ampak vedno zmerno delal in za okrepčanje duha in telesa skerbel. Nedelja je bila v pokoj odločena. Ta dan je praznoval in se ni bukev dotaknil. Zjutrej je šel narprej k maši, ki je ni nikoli zamudil, potem pa gré na polje se nekoliko sprehajat. Popoldne jo je pa v gozd potegnil, kjer je do večera ostal, kar ga je še od prejšnjih let narbolj veselilo, ko se je še kot pridanič po gozdih klatil in sêmtertjê vlačil. Tako se je bil okrepčal in uterdil, de je bil vedno zdrav in pri vsakem opravilu vesel. Tako je tudi v deževnem vremenu in pozimi počenjal. Veselilo ga je, se, ker je bil mlad in močen, z elementi bojevati. Ker se je tako privadil, ni celo leto spremembe vremena občutil, kakor drugi, ktere prehlajenje, nahod, terganje po udih ali putika lomi.

Pri tej neprenehani pridnosti si je Lenče toliko učenost pridobil, de je bil — marsikteremu naprejpostavljenemu

kos. Bil je tudi tako izurjen pravnik in v deržavnih rečeh tako zveden, kot malokdo. Vse razmere domovine so mu bile znane, da bi bil vse lahko na perstih seštel. Ravno tako je za potrebe vedil, in marsikaj, kako temu ali unemu v okom priti, je sčasam pozvedil. To se vé, de mu ni nič pomagalo, ker se za-nj nihče zmenil ni. Še predsedniku ni bil v čislih. Ostal je Lenče, kot je bil, služen pisar — le s tem razločkom, de mu niso več prepisovati, ampak narhujše in nar bolj zvite reči iz glave izdelovati dajali. Česar si je bil Lenče sam kriv, de ni bil nič povzdignjen. Njegova poštenost in ponižnost mu niste pripustile, za veči plačilo in stopnjo præsiti — prijatlov in znancev pa tako ni imel, de bi mu bil kdo kaj pomagal. Tako je vedno na tistem mestu ostal, med tem ko so drugi, menj uèeni in vredni, večidel povikšani bili.

Predsednik bi bil morebiti že bolj skerbel, ako bi mu bil Lenče kdaj od tega kaj spomnil; tode on je molčal. Tolažil se je s tem, de bodo že sčasoma njegovo uèenost spoznali in mu kaj boljega dali, pozabljivši pa, de si

mora človek tudi sam pomagati, ako hoče kaj boljšega doseči. Stari pisarničar je sicer vedil, kaj de je potreba, pa se je le varoval, Lenčeta tega opomniti. Lenče mu je bil vse, njegov narboljši delavec in pomagavec, njegova desna roka, z glavo vred. Lenče mu je povsod vedil svetovati, njemu ni bil nihče kos. — On je tedaj mogel ostati, delati kot poprej, in zadovoljin biti z ravno tistim plačilom, kot poprej. Drugače ni moglo biti, posebno ker je bil vedno tudi zadovoljin. Ni bil ne nevošljiv ne preveč častilakomen. Saj je imel, kar je potreboval — živež, oblačilo in delo — kaj je hotel več? „Se bo že sčasoma kako drugače obernalo,“ pravi sam pri sebi, ni mu bilo zavolj tega treba kar besedice merdniti.

In to se je tudi res kmalo zgodilo. Sedanji predsednik umerje in novega zvolijo na njegovo mesto. Ta je bil vès drug mož in je s svojimi bistrimi očmi vse bolj pregledal, kot rajnki, ki se pri svoji starosti ni veliko za opravila več pečal, kako in kaj. Novi duh in novo življenje pride z novim v pisarnico. Ali kaj? od začetka

tudi temu Lenče ni bil nič mar, ker ga je za poslednjega pisarja imel, ki po njegovem mnenji družega ni imel opraviti, kot vedno prepisovati. Toda kmalo se je spreobrnilo, Lenče je postal mož vse častí vreden. Predsednik namreč ponevedoma pismo v roke dobí, ki je bilo z veliko umnostjo in natančnostjo narejeno in zavolj tega ga zeló mika, tudi pisatelja poznati.

„Kdo je to pismo pisal?“ vpraša radoveden starega svetovavca.

„Uni le pisar — Lenčeta ga zovejo — sam Bog vé, kako se prav za prav imenuje!“

„Ne prašam, kdo de ga je prepisal, ampak kdo de ga je spisal in sestavil?“ odgovorí nekoliko osorneje predsednik. „Kdo je?“

„No! vsaj Vam povem, tale pisar, Lenče po imenu, ga je naredil“ odgovorí svetovavec.

„To ni mogoče!“

„Je, je, gospod predsednik! Ni tak ne, kakor se mu bere. Prav prebrisan je in ne dajte mu več prepisovati, marveč naj se mu nar važniši reči narediti zročé. Prav prebrisan je.“

„Zares, to iz tega pisma vidim, ki ne more bolje narejeno biti. Pokličite pisarja sèm!“

Lenče pride zavzet, nevedé, kaj de to naglo povelje pomeni?

„Vi ste pisar?“ ga vpraša predsednik.

„De, gospod predsednik!“ odgovori Lenče, ter se globoko priklone.

„Ali ste Vi to pismo pisali? prav za prav naredili, ne prepisali?“

„De, gospod predsednik!“

„Kako pa je, de ste še zmiram pisar?“ ga spet predsednik vpraša.

Lenče majè z ramami. „Učil se nisim — vsaj na vseučilišču ne — znancev in prijatlov nimam — silin tudi nisim, marveč zadovoljin,“ odgovori zlahkama Lenče.

„Kaj niste bili na vseučilišču? Odkod pa imate toliko učenost?“

Lenče pripoveduje — predsednik se mu pa čudi.

„Je že dovolj,“ pravi nazadnje. „Si bom pomislil — morebiti — bote že zvedili!“

Lenče se priklone in odide. Njegova učenost, njegova priljudnost in

pohlevnost so predsednika močno ginile. „Ta človek ima glávo,“ pravi, ko je Lenče odšel, „ta bi nam veliko koristil — bom skusil!“

Predsednik poprašuje, ako je res, kar mu je Lenče povedal. Prebiravši potem še nekaj njegovih del se vedno bolj čudi nad umnostjo in globoko učenostjo tega revnega pisarja. Drugi dan prejme Lenče veliko pismo, ga odpre — in lej čuda! predsednik ga je tajnika zvolil, z letnim plačilom od **1000** tolarjev.

„Kraljevič ima le prav“ pravi Lenče, smejáje se. „Čas je zlató! — Čedálje se bolj vresničuje!“

VIII.

Skušnja.

„Čas je zlató!“ — Ta pregovor kraljeviča se je tedaj res spolnil. Lenče zdaj 1000 tolarjev letnega plačila dobiva, pa ima pol menj opraviti kot prej, ko je še pisar bil. Lenče je bil popolnoma zadovoljin; še bolj je pa Zidarico veselilo, de je bil tako povzdignjen, ker je že naprej vedila, de bo marsikter tolar v svoj žep stisnila. Vsaj ji je že prej dobri, pridni, ljubi Lenče, ko je še ubog pisar bil, kaj dal, za kaj bi ji zdaj ne? Ona je veselja poskakovala, in ni samo Lenčeta, ampak tudi kraljeviča zavolj toliko dobrih svetov neprenehama hvalila. Nikdar več se ni iz nju norčevala, tega bi ne bila storila že zavolj tajnika ne, nad katerim so se te besede tako videzno vresničile.

Lenče se je pa tudi zdaj v sreči tako obnašal, kot popred v revšini.

Nikdar se ni hotel pre nagliti. De, v resnici reči, on še ni nič kaj sreči zaupal. Prevelika se mu je zdela in pa pre nagla. Morebiti, kdo vé, je bilo tega marsikaj vzrok, kar bi si še nihče domišljeval ne bil? Vender je pa pri vsi svoji sreči zmerno živel in se ravno tako pridno in rad učil kot poprej. Bil je tudi ravno tako priljuden, in je z vsakim rad govoril, kakor je bil še pisar navajen. Nasproti si je še sam vedno očital, de je to preveč, de ni nikakor toliko zaslužil. To mu je tudi poprejšnje čednosti ohranilo.

Enega dné dobí Lenče od predsednika povelje, načert narediti, kako bi se med dvema vodama tistega kraja vodotoč narediti dal in koliko bi veljal. Tej reči se pa ni mudilo, ako bi jo bil prav celo leto delal. Tode Lenče ni imel navade na stran pokladati in odlašati svojih opravil, tako hitro, ko je mogel, se je dela poprijel, in ga urno izdeloval. Tako naredí tudi zdaj in s posebno pazljivostjo načert prične. Lepo en čas napreduje, kar naenkrat več naprej ne more. Pot mu je zaperta. Na težave je zadél, ki jih ni znal prema-

gati. Lenče namreč se ni nikoli višjega računstva in zemljomerstva učil in ravno tukaj bi bil teh vednost nar bolj potreboval. Kaj mu je bilo početi? Marsikteri bi bil učenega matematikarja poiskal in njemu vse narediti dal. Le nazadnje bi bil vse sam prepisal. Lenče pa ni tako ravnal, „časa imam dovelj,“ pravi sam seboj, in papire na stran dene. „Pol leta se človek lahko veliko nauči, ako mu je volja, in kar se bom naučil, se bom sam za se naučil.“ Koj drugi dan si poiše učenika, in preden je pol leta preteklo, se je že toliko naučil, de je bil delu popolnoma kos. Nalogo je z veliko natančnostjo in razumnostjo doveršil in posebno pohvalo prejel. Narbolj ga je pa veselilo, de je spet čas k dobremu obernil in se kaj lepega naučil, kar mu ne bo odvzeto, dokler bo živel.

Tako je bil Lenče od dné do dné delaven in se ni nikoli čez dolgi čas pritoževal. Predsednik ga je vedno rad imel in zeló čislal. Od dohodkov mu je zunej tega, kar je rednikama dal in sam potreboval, še toliko ostalo, de si je konja v razveseljevanje napravil. Bil

je posebno dober jezdec, iz prejšnjih časov že znan in si je tudi zdaj prizadjal, ko tak obveljati, posebno ker je jezdarenje njegovemu zdravju služilo in je lahko ravnal. Nar ljubši mu je bilo, se jahaje sprehajati, kar je tudi večidel storil.

Tako je bilo dan za dnevom, teden za tednom. Enega dné ga pa predsednik sreča, ter mu prav priljudno reče: „Ljubi moj tajnik! pridite nocoj k meni, bova skupej čašo čaja pila.“

„Brez izgovarjanja, ako smem prositi.“

„Prav sama bova.“

Lenče ostermi pri tem povabilu. Kaj tacega se mu še ni pripetilo, čeravno mu je bil predsednik vedno prijatelj. Povabljenje mu je po volji. Gré in se ob 7 uri tam znajde. Strežaj ga k predsedniku pelje, ki ga serčno sprejme in pozdravi. Predsednik velí potem strežaju iti, in tako sama v sobi ostaneta.

Lenče stermí. „Aha!“ si misli, „zdaj bom zvedil, per čem de sim. Zdaj se bo kača pod cveticami pokazala, kaj se to pravi, tako naglo povzdignjenemu biti! Brez vzroka ne more to skriv-

nostno obnašanje in prevelika prijaznost predsednika biti!“

Reči se zná, de je Lenče nekoliko vohal kaj in kako. Predsednik je namreč sklenil sedanjega ministra spodrintiti in Lenčeta na njegovo mesto posaditi, de bi bil na prvo stopnjo za knezom prišel. Vse mu razloži, kako bi se dalo izpeljati — osnovano je bilo prav dobro in gotov bi bil narboljega vspeha, de bi bil le še Lenčeta na svojo roko dobil. Tode Lenče je bil preveč poštena duša, de bi bil temu mavho deržal — z ramami pomajè ter ob kratkem reče: „Pustite me pri miru, gospod predsednik! nikdar nisim voljan, kaj tacega storiti!“

Tode predsednik se ne dá koj ustrašiti; posebno ker mu je bil Lenče prav živo potreben. „Poslušajte me, ljubi moj!“ mu pravi spet priliznjeno, „veste, de Vas imam rad, in de sim Vam sam jest tako deleč pripomogel. Kaj pa še le smete upati tadaj ko bom enkrat sam minister! Ne bo mi treba besede reči, in bote naenkrat sveto-vavec.“

„Ne zamerite gospod predsednik!“

mu reče Lenče prijazen. „Jest ne zaslužim več, sim že s tem zadovoljin, kar imam.“

Malopridneži so vedno kratkovidni, kader poštene ljudi sodijo. Tako se je tudi predsednik nad Lenčeta m zmotil, ter si ga s to ponudbo prikupiti hotel.

„De,“ pravi po kratkim premišljevanji, „imate prav! Še sim Vam premalo dal in premalo vašo učenost in pridnost cenil, ker več storite, kot vsi svetovavci skupej — nate, tu Vas povzdignem na mesto predsednika — tu imate mojo roko in mož beseda.“

Lenče majè z ramami. Še se mu ni hotel podati. „Prosim, gospod predsednik!“ pravi — „nikar kaj tacega, saj nisim za to mesto, ker nisim na visoki šoli bil.“

„Ne bodite taki, ljubi moj! Pač je vse eno, kje de se človek uči, de le zná in potrebno urnost ima.“

„Ali, gospod predsednik! vsa dežela bi bila čez-me nejevoljna,“ pravi spet Lenče.

„Kaj nama je za to skerbeti treba, vsaj imamo moč jo ukrotiti,“ pravi predsednik, ter ga na herbet poterka. „Aló

udarite v roko, gospod tajnik! in čez 4 tedne bom jest minister, — Vi pa predsednik.“

Lenče se brani in noče udariti. „Ne zamerite mi, gospod predsednik!“ pravi, „nikakor nisim voljan, svoje sedanje mesto s tem zamenjati.“

„Tako, kaj pa hočete?“ reče predsednik nekako serdit. „Jest sim prvi za ministram, saj ne bote hotli, de bi Vas koj za ministra postavil!“ —

„Tega me Bog obvari!“ pravi Lenče. „Jest bi le rad še to bil, kar sim!“

„Bodite pametni! Vi ste lahko predsednik, ali ne razumete? Kako vender govorim! Ali morebiti mojim besedam ne upate? Če je tako, naredite pismo, in jest ga Vam bom podpisal, de mi bote lahko verjeli.“

„Gospod predsednik! Vi le mene nočete razumeti,“ pravi Lenče merzlo. „Ljubši mi je tudi zanaprej poštenje in dobro ime, kakor pa predsednik biti, in Bog vé še na kakošno stopnjo priti!“ —

Predsednik ostermi, kakor iz jasnega zadet. Zaporedama ga barve

spreminjajo, zdaj je bled, zdaj rudeč, žile se mu jeze napenjajo, kot de bi počiti hotle. Tega se ni nadjal, še menj pa mislil, de mu bo Lenče tako naredil. Lahko bi bil pa že to naprej vedil, ko bi mu bil le količkaj Lenčetov značaj znan; — zakaj priden človek je tudi sploh pošten in Lenče je bil brez dvombe nar pridniši pod vodstvom pervosednika. Predsednik se je tedaj, oslepljen po lakomnosti, po strastih in častiželjnosti, zeló nad Lenčetom prekanil in bilo mu je toliko hujši, kolikor ga je bolj iznenadama zadelo.

„Gospod tajnik!“ reče predsednik trepetajoč se od jeze, „ste mar pozabili, kdo de Vas je povzdignil?“

„Nikakor — Vam samemu se moram zahvaliti, tega nikoli ne bom pozabil,“ pravi Lenče s hvaležnim sercom.

„Tode, ljubi moj! kdor zamore povzdigniti, zamore tudi ponižati! Koj jutri greste iz službe, ako ne prevzamete. Ne bodite vender taka abata! Čemú tako tenka vest? Kaj tacega se Vam ne bo nikdar več ponujalo!“

„Tega ne storim, gospod predsednik!“ odgovori Lenče neustrašeno;

„preveč tirjate. Moja vest mi tega ne pripustí. Kaj mi bo pomagala vsa čast in imenitnost pred svetom, ako si pa nepokoj in nemirno vest napravim. Prosim, ne nadlegovajte me dalje, gospod predsednik!“

Lenče je mirno in kratko, pa terdno in razločno povedal, de se po nobeni ceni tega dela ne loti. Predsednik viditi, de se je vse prigovarjanje in šuntanje na skaloterdi poštenosti tajnika razbilo, se raztogotí in reče:

„Naj bo! Hudovoljno tedaj moje svete z nogami teptate in srečo od sebe phate, mene pa tako grozno žalite! Je že prav! Vi ste nehvaležen človek, in s takim nimam več opraviti. Od danes zanaprej niste več v moji pisarnici tajnik!“

„Pripravljen sim, kar mi velite,“ odgovori Lenče, se priklone in odide.

„Morebiti,“ pravi nadalje predsednik, „že celó mislite, me zavoljo tega, ker sim Vam to razodel, počerniti! — Ali varite se! Tega se nikar ne prederznite. Hudo bi se Vam godilo, ako bi na dan prišlo, ker naju ni nihče slišal in vidil, kaj sva počela. Jest bom

lahko vse utajil, Vi pa bote kot obrekovavec, lažnik in opravljivec zaperti in med zidovjem svojo neumnost obžalovali. Zapomnite si dobro! — zdaj pa — tam le so duri!“

Merzlokervno meni nič, tebi nič prime Lenče za klobuk in hoče iti. Tode pri durih ga še enkrat predsednik ustavi in reče: „Pomislite dobro gospod, kar bote storili. Ali si nar boljega prijatla ohranite, ali pa nar večega sovražnika na glavo nakoplete, kar hočete. Enkrat čez prag bo eno ali drugo. Tedaj volite. Veliko veliko Vam zamorem kot prijatel pomagati — veliko nezrečeno veliko pa tudi škodovati. Za vselej je z Vami proč — nikdar več Vam ne bo mogoče v deržavno službo stopiti, nikdar več tudi ne bom pozabil, kar se je med nama zgodilo. Tedaj še enkrat — volite pa pametno!“

„Je, kar je, gospod predsednik!“ odgovori Lenče merzlo pa priljudno. „Ako ne bo družega, grem lahko derva sekati. Bolje mi bo ta kruh dišal in se mi prilegel, kot nar boljši, nar sladkejši jedila na predsednikovi mizi, h kateri bi se tako tolovajsko pritepel.“

To slišavši predsednik obraz pobeši, drobno zakolne, duri odprè in tajnik Lenče odide tako prijazno, kot de bi se nič ne bilo zgodilo.

„Vse je tedaj pri kraji“ reče sam pri sebi, ko na prosto pride. „Se mi je zdelo, de bo kaj tacega, de se ne bo dobro steklo. Z Bogom tedaj tajnik, tisuč tolarjev in kónj za jezó! Špet sim stari ubogi Lenče, kot sim bil poprej, tode — Bog mi bo pomagal, de bom tudi pošten ostal. Lepa hvala Vam, predsednik! raji sim berač, ako že morem biti, kot malopridneš! Morebiti pa — kdo vé — si še premisli in me pri miru pustí.“

S tem upanjem gré Lenče spat. Komej pa drugi dan napoči, že dobí pismo od predsednika podpisano, ga prebere — in po vodi je bil njegov zadnji up. Ukazano mu je bilo, na hip službo pustiti in iti. —

„Tudi prav!“ pravi sam pri sebi. „Bolje to, kot pa pregreho storiti! Zdaj pa, kaj mi je ubogemu početi?“

Lenče na vse kraje premišljuje. Berž prodá, kar mu je bilo nepotrebnega, tudi svojega konjiča, in da od tega

denarja nekaj svojima rednikama, ki nikakor nista mogla teh reči razumeti, ker jima jih tudi nič razodel ni, — nekaj pa sam priderži, in za prihodnost shrani. Za gotovo je že sklenil, da v domovini ne more in ne sme ostati, ker ga predsednik ne bo terpel. Tudi ljudem se je nekako sumljiv zdel, ker je bil tako naglo od službe odstavljen in odstranjen.

Mogel je tedaj iti, tode kam?

Naenkrat se spomni lorda Brižvatra.

„Dètè, ravno prav!“ pravi sam seboj po kratkem premisliku. „Zadel sim jo, ako je mož še tistih misel, kot je bil takrat, ko nisem angleškega znal! Permaruha! če je še tako, grem k njemu v službo. Aló, Lenče, na Angleško!“

Kakor reče, stori. Naenkrat je moglo storjeno biti, kar je Lenče enkrat sklenil. Neutegama odide od doma, hodi peš do Hamburga, da bi toliko denarja ne potrosil; gré tu na ladijo in se prepelje na Angleško. V velikem mestu Londonu poprašuje po lordu, ktereга je vse poznalo — toda kakošna britkost za-nj, ko zvé, de je imenovani

ali v Kini, ali pa v izhodni Indii. Kaj mu je bilo zdaj početi? De bi jo bil za njim v jutrove dežele potegnil, je bilo denarja premalo, nazaj se vrniti v svojo domačijo, mu tudi ne kaže. Sklene tù ostati. Dela je bilo povsod dovolj in zraven tega je bila lepa priložnost, se popolnoma angleškega jezika navaditi.

Ostane tedaj in si gré hitro stanovanja poiskat. To mu je bilo lahko v takem mestu. Pod streho si sobico zbere ter se s prav potrebnim previdi. Njegova hrana je bila kruh in voda. Sicer je pa mesto ogledoval. De bi tudi kaj dela dobil, hodi od ulic do ulic in se ljudem ponuja zdaj za pišarja, zdaj za jezdnega hlapca in voznika, pa nihče ga noče.

Ni čuda! Bil je Lenče ptujec brez priporočilnih pisem, brez katerih je tam teško shajati. Angleži so namreč nezaupno previdno ljudstvo in malo za ptujce marajo, če prav bi bil ta in ta priden in delaven človek. Zato je bil tudi zdaj Lenče povsod merzlo odgnan.

Njemu je sicer malo djalo, ali njegova mošnja je bila že zeló na suhem.

Ker je vsaki dan nekaj potreb imel, je v kratkem vse pospravil — in možnja je bila prazna. V nar hujši zadregi se znajde. Na tujem biti, med merzloserčnimi neusmiljenimi Angleži, brez denarjev, prijatlov in znancev, to mu je bilo preveč. Beračiti ni hotel, denarja ni imel, zunej cekina od kraljeviča, ki ga je zmiram še zvesto hranil — kaj mu je bilo začeti? — Druzega ga ne čaka, kot sestradati, ali pa na barko služiti iti. Tù sem je še mogel, tode kakošno življenje za-nj! — „Sila kola lomi,“ si misli, „in nar revniši življenje je vender še bolji, kot pa gládú umirati.“ Hitro tedaj popustí svoje stanovanje in pobravši svoje kopita gré k morju, de bi se tam na kako barko ponudil. „De le énkrate službo dobim,“ pravi sam seboj, „se mi ni treba več bati, — sčasoma bo že kaj boljega.“

Nič ni bil kaj pri volji. Jako ga je skerbelo, ker je prevedel, koliko de bo prestati moral, in kako neotesani de so hlapci (mornarji) na ladji. Ko bi bil le za kako drugo službo vedil, bi ne bil več na barko mislil, tode ker mu je bilo nemogoče, ostane pri tem.

Tako zamišljen in pobit korači po ulicah, de bi do morja prišel, kar zagleda ravno na voglu ulic na zidu nabit list, s tem naznanilom: **Železnica! Delavcev je treba. Dnina od dva do 10 šilingov***). Natančniši sporočilo se zvé v hiši številka 17. To prebravši oberne morju herbet in gré hiše iskat.

„Pač bi bil neumen,“ pravi sam pri sebi, „na ladijo iti, ker še drugot lahko vsakdanji kruh zaslužim. Delo ne škoduje, raji pa vender še celi dan samokolnico (šajtergo) vozim, kot pa na ladii sèmtertjè phan in našeškan biti. Z dvema šilingama na dan se bom že preživil; — ako pa več dobim, bo za druge potrebe in za pot v domovino prihranjeno. Res, da bo malo čudna za nekdanjega tajnika s samokolnico vòziti, — ali poglavitna reč je zdaj si s čem lakoto pregnati. Tedaj bres odlašanja na železnico!“

Veselo gré naprej, in se v imenovani hiši pri dotičnem uradniku oglasi. Uradnik, viditi Lenčetove bele roke, se ga od začetka brani, ko pa Lenče le ne jenja, ga zapiše kot vozarja, in

---

*) Po našem denarji 49 kr.

mu dá list, s poveljem, se neutegoma k železnici, v neko 40 milj oddaljeno kneževino podati. Lenče prav zadovoljin s tem se hitro napravi in premjši še nekoliko brešna za pot, jo urno mahne iz Londona proti naznanjenemu kraju, de bi skorej delo pričel.

Ko tje dospè, ga je spervega šembrano hudo imelo, ko je mogel od zgodnjega jutra do poznega večera vleči ko živina. Njegove mehke roke, poprej le peresa in mehkih vajetov navajene, so bile naenkrat vse ožuljene in spokane. Herbet in noge so ga bolele, de je bilo joj, komej se je še zvečer po dokončanem delu proti bajti vlekel, de bi si tam na terdem ležišču vsaj nekoliko odpočil. Tako je bilo perve dni. Komej je pa teden pretekkel, mu je že delo tako od rok šlo, kot drugim delavcem, ki so že dolgo prej delali, so Lenčeta pa zavoljo njegovih gosposkih mehkih in belih rok in šibke postave zasmehovali in pod nič deváli.

Še več pa, ker je višji računstva (matematiko) razumel, in si samokolnico toliko popravil, de je, kar so drugi z veliko težavo, prav zlahkama in pol

hitrejši delal. Dobiček mu je bil dvojin. Pervič se mu ni bilo treba tako napejati in potiti, drugič je pa pol več, kot spervega, na dan zaslužil, ker ni bila plača za dan, temuč po tem, kar kdo stori, odločena. Spervega si je na dan komej poldrugi šiling zaslužil, zdaj jih je pa na dan po 8 in 9 dobival. Ker je zeló zmerno živel, je ostalo vse shranil in si kmalo nekaj nabral, de se mu ni bilo treba zime bati. Bil je tudi proti vsacemu priljuden in se je, ne samo pri veliko sodelavcih, kakor tudi pri naprejpostavljenih jako prikupil, ki so mu večkrat kaj pripomogli in mu težko osodo polajšali. Tako se je Lenče sčasoma tudi tega stanú privadil, upanje pa, de se bo morebiti vender kdaj spremenilo, ga krepí in utolaži, kar še marsikaj dostikrat občutil ni, kar bi bilo morebiti drugim težavno ali celó nemogoče.

Lenčetovo upanje ni bilo prazno. Kdor vaga, ni brez blaga. Práv hudó bi moglo biti, ako bi tak, ki se je kaj koristnega naučil, ki je zdrav in dela vaje, vedno nesrečen ostal, in bi mu nikdar noben blažen dan ne napočil.

Ubogi Lenče je že veliko poskusil, hudo so mu ptuje duri po herbtu bunkale, pa vender je še vselej zmagal s svojo stanovitnostjo in delavnostjo, narveč pa s svojo pridobljeno učenostjo, katero je, kar se je bil s kraljevičem seznanil, neutrudeno gojil in vedno več skup nanašal, kot pridna čbelica sladek med v satovje nanaša.

Šest tednov je Lenčetu med vednim delam preteklo. Enega dné po poldanskem počitku se hoče spet na odločenem mestu samokolnice lotiti, kar vidi, de je na kolnici (železni cesti) vse narobe, de postopajo delavci, ogledovavci in inženirji brez dela, in posebno ti letajo ostrašeni sèmtertjè, in si ne vedó pomagati kaj in kako. Lenče ta nered viditi poprašuje za vzrok in zvé, de se je zemljomercem delo uperlo tako, de ne morejo naprej. Hitro pustí on svojo samokolnico in hití tjè, kamor so mu pokazali. Res tam zemljomerce ostrašene in brez sveta najde. Tiho in nagloma pregleda vse, preudari, in ker je bil v računstvu in zemljomerstvu verlo izurjen, koj pové, kje de je zaderžek, in kako tej overi v okom priti zamorejo.

Z nekoliko besedami svoje mnenje jasno dokazavši naenkrat spet pri vsih veselje obudi, in nadinženir mu podá roko, rekoč:

„Kdo Vam je to razodel? Vi ste zares pomočnik v potrebi. Od tega bomo pozneje dalje govorili, zdaj hitro k delu vsi, de ta toliko važni zaderžek odpravimo. Aló delavci na noge! orodje v roke! Eni sèm! drugi tjè! le urno in veselo! Kmalo bo vse pri kraji!“

Urno se vsi vzdignejo in pomagat leté. Tudi Lenče jim čversto pomaga. Čez 2 uri je bil zaderžek odpravljen, in delo je spet redno od rok šlo. Tudi Lenče hoče na svoje mesto iti, ali nadinženir ga ustavi in tako le ž njim govori.

„Vaš svèt je bil dober!“ mu pravi prijazno. „Tù imate par cekinov za vaš trud, zdaj pa povejte, kdo ste in od kod? Vi morate kaj več biti, kot navaden delavec, to nam že Vaše vedenje razodeva!“

Lenče brez daljnega pomislika višjemu inženirju vse razodene, kaj de ga je primoralo, na železnico delat priti. Višji se mu zeló čudi.

„Vi ste res prav čuden mož!“ mu reče na dalje. „Neizmerna je bila moč,

ki Vas je primorala, pri toliki učenosti se tega dela lotiti. Tode — veseli me pa, de imam priložnost Vas poznati in se Vam hvaležnega skazati. Znaprej ne bote več samokolnice rinili in pahali, per meni imate službo, za svojega pomagavca Vas zvolim. Plačilo sicer ne bo veliko, veči pa vender še, kakor pa na dan služite. Tudi bo to opravilo Vašemu stanu bolj primerno. Brez dvombe bote z mojim nasvetom zadovoljniši nastopili službo, ktero Vam ponujam?“

„Serčno rad!“ odgovori Lenče, se nadinženirju globoko priklone in serčno zahvaljuje.

„Če je tedaj tako, pojte v mojo pisarnico,“ mu veli višji inženir, „tam Vam bom že dela dal. Nadjam se, de si bova vedno prijatla in si bom po svoji moči prizadeval, za Vas skrbeti.“

Lenče se priporoči in odide. Serce mu je veselja igralo.

„Že spet,“ pravi sam seboj, „se je očitno pokazalo, de ima kraljevič prav. Ako bi se ne bil takrat zemljo-merstva uril, Bog vé, kako dolgo bi bil še moral samokolnico riniti in te-

žavno delati! Pač je človek teleban, ki namesti učiti se, čas po nemarnem zapravlja! Kar se človek uči, se sam za se uči, in kdo zamore reči, to in to mi ne bo nikdar koristilo? Učenost je zakladni denar, ki o svojem času nar večí obresti donaša. Bog bodi zahvaljen, de mi je kraljeviča dal! He! na noge! zdaj sim spet na konji! Čemu še dalje skerbeti? Saj nad nami Bog še vedno žíví!“

Namesti spet k svojemu delu iti, dá samokolnico drugemu delavcu, gré potem v bližnje mesto, in si tam za tisti denár, ki mu ga je nadinženir podaril, čedno obleko kupi. Drugi dan mu že gré peró, kakor de bi nič ne bil z rokami težkega delal. Neizrečeno ga veselí. Nihče mu pa tudi tega veselja ne bo oponášal, ako pomisli, de je tudi popred brez godernjanja nar manjši opravila prevzeti moral. Zeló se je veselil nad to naglo premembo, še bolj pa, de je kraljeviča poslušal in se po njegovem nasvetu ravnal.

„Vender je res!“ pravi spet enkrat sam seboj, ko si peró ureže neko težko nalogo končati, „jà, jà! Čas je

zlató! in kar se učim, se k svoji koristi učim! **O Bog!** kaj bi bilo že z menoj, ako bi se ne bil tako pridno brati, pisati in računiti učil, ako bi se ne bil francoskega in angleškega jezika in višje matematike ali računstva naučil! **Gumpec**, pridanič bi bil ostal, kakor sim bil, in morebiti bi bil že kje v luknji tičal! **Vender** je pa tako bolje! Čas dobro obračati, se pridno učiti in v učenosti napredovati — to je kar človeku ostane, kar ga vkljub vsem viharjem časa, ki naj še tako grozovitno okoli njega bučijo, ohrani in nikdar ne pogubi!“

Učite se, učite, dragi moji mladi bravci, dokler je čas, učenje vam zná kakor njemu ob svojem času obilo koristiti! —

IX.

Novo zvédenje.

Lenčetu se je od zdaj zopet dobro godilo. Višji inženir je bil ž njim zadovoljin in ga je za njegove dela verlo plačeval. Lenče si je lahko veliko prihranil, in zraven tega še dobro živel. Med tem so pa železnico urno delali, in preden je zima nastopila, je bila že doveršena. Vsi delavci so slovó dobili, ž njimi tudi Lenče. Huda bi bila spet za-nj, ako bi si ne bil nič prihranil. Višji mu je še vedno prijatelj, in mu obljubi, da ga bo spet spomladi, ako do tistihmal nikjer službe ne dobí, potreboval in k sebi vzel. Lenče s to obljubo zadovoljin gré nazaj v London in si tam stanovanje dobí. Tù se je, ker ni nič posebnega opraviti imel, vedno računstva, zemljomerstva in stavbinih umetnost učil, de bi se še bolje izuril. Proti večeru se je še le sprehajal šel, potem v gostivnico, kjer je po navadi dobro pa dober kup jedel.

Prigodilo se pa je enega dné, de je še pred mrakom od sprehajališča se vernivši v gostivnico prišel. Pred durmi stoji hlapec z dvema konjema, ki sta bila zares lepa, in Lenčetu, ki je konje posebno rad imel, dopadeta, de bliže stopi in ju bolje pregleduje.

„Zares, lepa živina! Janko!“ pravi Lenče h hlapcu obrnjen. „Čigava sta neki?“

„Ne vem, gospod!“ odgovori hlapec. „Dva ptuja gospoda sta v hiši, jest ju ne poznam, morebiti de sta teh dveh.“

„Čudno!“ pravi Lenče na to. „Imenitni gospodje nimajo navade tukej ostajati. Konja pa, ker sta tako lepa, ne moreta družih biti, kot imenitnih gospodov.“

„De, eden zmed nju je res kaj mogočen viditi,“ poprime spet hlapec za besedo. „Ta more gotovo kak bogatin biti. Drugi je pa morebiti njegov hlapčón. Le to se mi čudno zdi, de oba skup pri mizi sedita in iz enega kozarca pijeta. Tega bi vender gospod s svojim slugom ne storil.“

„Res je tako,“ odgovori Lenče. „Pa kaj naju to skerbí? Naj bota, naj

počneta, kar hočeta! Ali — koj bi kaj dal, ako bi na tem rujavcu eno uro jezdariti smel. To je zares lep konj!“

„De, gospod! Imate prav,“ reče hlapec. „Meni, tudi rujavec bolj dopade, kot ta rudeči. Čudim se pa vender, zakaj de bogatin ni na unem, ampak na tem prijezdil. Gospod! morebiti de Vam ga posodi, če ga prosite.“

„Zdaj grem pa koj v hišo,“ pravi Lenče, „pogledat, kaj de sta ptujca in če smém od nju kaj upati.“

Lenče gré tedaj koj v gostivnico, kjer zunej dveh ptujcev nikogar ni bilo. Pri prvem pogledu ravno to razsodbo stori, kot poprej hlapec. Ni mu bilo težko, ker si je že po svetu toliko poskusil in se s tako različnimi ljudmi pečal, kateri zmed nju bi bil gospod, kateri pa služabnik.

Preden je Lenče prišel, sta angležko govorila, ko pa ta v sobo stopi, reče bogatin svojemu tovaršu: „Govoriva francoski, de naju kdo ne razume. Previdna morava biti.“

„Vsaj je ta človek ptujec,“ reče tovarš bogatinu, ter na Lenčeta pomigne, „in naju ne razúme. Tode, kakor hočete, jest tudi znam francoski.“

Lenče to slišati, ravno hoče reči, de tudi francoski razume, in de mu ni mar, kar govorita, ko se spet ptujca pomenkovati začneta.

„Res, bolje je tako,“ pravi imenitniši svojemu tovaršu, ter ga tudi „z gospodom“ nagovori, „kaj vruga, ko bi kraljevič Vladimir zvedil, kaj se tukej počne, bi druga pela, prijatelj!“

„Prav imate,“ odgovori ta nekoliko ostrašen. „Pojva raji v drugo sobo. Ta bi kmalo znal vse razumeti, in kaj bi bilo z nama potem?“

„Nak, tega ne verjamem,“ odgovori tiho imenitniši. „Za poskušnjo ga lahko nagovorite.“

Lenče je vse slišal in razumel, čeravno sta ptujca bolj tiho govorila. Slišati pogovor od kraljeviča še bolj ušesa nateguje in sklene, de bi še več zvedil, se tako obnašati, kakor de bi mu ne bilo ničesar nič mar. Dozdevalo se mu je namreč, de bi narberže ta kraljevič, kterega sta v misel vzela mogel tudi njegov biti. Hitro pa se mu eden ptujcev približa, ter ga prijazno v francoskem jeziku popraša, ako je še zunej hlapca s konjema vidil?

Lenče ga debelo gleda, kakor bi nič ne razumel.

„No, ali je še hlapec s konjema zunej bil, kader ste v sobo prišli?“ ga vnovič ravno tisti po angleško popraša.

„De, gospod!“ odgovori Lenče prijazno in natanko, de jima ni mogel več sumljiv biti. „De Gospod! pa prav lepa konja sta.“

To zvedivši se mu ptujec lepo zahvali in gré nazaj k svojemu tovaršu.

„Ne skerbite,“ mu pravi potem, „ta človek ni nevaren, čeravno bi naji tudi razumel. Saj je še nekako bedakast viditi.“

„Nič ne dé — bolje je bolje, de ste ga poskusili,“ mu odgovori bogati tovarš, „vsaj ni to kaka si bodi reč. Urno tedaj. Že veš, kaj de hočeva početi.“

„Nak, le to vém, de imata z mojim gospodam nekako stavo, družega mi ni znanega.“

„No! Vam bom pa povedal. Uni-dan sva bila skupej. Med drugimi rečmi se pogovarjava od jezdarenja in voza-renja in kateri de so urniši, Nemci ali Angleži? Krajevič terdi, da so Nemci,

v obeh rečeh Angležem kos, jest pa terdim, de so Angleži Nemcem. Staviva, in sicer ker sva bila enmalo vinjena prav veliko, 20 tisuč liber. Vsi pričujoči, nar imenitniši Angleži, so priče. Narediva in podpiševa spis in danes teden bo ta reč končana. Tode, vi mi morate pomagati.

„Kako? gospod!“

„Znano mi je, de ste nar bolji jezdec in voznik med vsemi, kar jih kraljevič ima. Desetkrat me je kraljevič svaril in rekel, de njegovih hlapcev in kónj ne poznam, de moram stavo zgubiti, ako ne jenjam. Poznam dobro njegove hlapce, konje in vse, pa tudi dobro vé m, de, če Vas pridobim, tudi stavo dobim. Lahko tako naredite, de Vas menj uren prekosi, se vé de, plačani bote dobro. Kaj ne, de veljá?“

„Morate pa vediti, gospod!“ reče sluga bogatinu, „de moj rujavec vašega v vsem prekosi.“

„Norec! to jest sam pravim; ako bi tega ne bilo, bi ne govoril zdaj z Vami. Ali me ne razumete? Gotovo bi ne bil kraljevič toliko stavil, ako bi ne bil zmage gotov. Ali zdaj véste?“

„De, gospod! — kako pa morem k temu pomagati?“

„Jezdite tako, kakor sim Vam rekel, de jest stavo dobim in 2 tisuč od 20.000 je vaših!“

„To bi bilo neznanó gerdo izdajstvo mojega gospoda,“ odgovorí služabnik.

„E, z 2000 libri je vaša vest potolažena,“ pravi bogatin.

„Ali, gospod! kraljevič bo goljufijo koj zapazil in me zna koj potem iz službe spoditi.“

„Pa pridete k meni,“ pravi bogatin, „urne ljudi imam zmiram rad.“

„He, gospod! 2000 je pa vender le premalo.“

„Kaj, premalo? ko jih tako lahko zaslužiš. Vender ste zeló nesramni, Juri! Vsaj ne bote več storiti imeli, kot de bote pred koncem mojega naprej spustili.“

„De, res je, gospod! — kaj pa bo pri vozarenji? Le pol stave bote dobili, ako tu tudi kraljeviča ne prekosite.“

„Oh, tega se nič ne bojim. Moja konja sta pa pri vozu pol bolji, kot vašega gospoda. Zato naj Vas nikar

nič ne skerbi, lahko vozite, kakor véste in znate. Tù sim zmage gotov. In kraljevič bo moral spoznati, de je Anglež pred Nemcem. Tudi bodo sodniki zraven, ki bodo to reč potem razsodili.“

„Kdo vé, gospod! kaj se zna še zgoditi? Ste že vidili kdaj kraljevičeva ogra?“

„De, no kaj je?“

„Letita, kakor de bi ju vrag nesel!“

„Vender sta moja dva vranca boljši!“

„In nju urnost, gospod! Mar tudi véste, de ju v nar hujem diru nar manjši besedica ustavi? Nihče pa spet te ne vé, kakor kraljevič in jest.“

Bogatin si čelo pogladi. „Tri sto medvedov! tega pa res nisim vedil. Zato me je kraljevič tolikrat opominjal, de ne! Zgubljen sim, če je res taka, in če mi ne pomagata. Kaj se bote branili. 2 tavžent liber je tudi lepó število novcev. Če greste potem na Nemško, lahko tam od obresti živite.“

„Kaj! pri sedanjem gospodu se mi bo gotovo bolje godilo. Nak, véste kaj, za tako mervico ne izdam svojega gospoda.“

„A tako — že razumem,“ pravi bogatin, „Vi ste poln muh. Naj bo tri tavžent!“

„Pet tavžent, gospod! Za kako mervico ne izdam svojega gospoda.“

„Pet tavžent!“ zaupije ostrašeni bogatin. „Za božjo voljo! to je že lepo premoženje!“

„Je lepo je, dragi moj! meni je pa ravno premoženja treba, ako hočem na Nemškem ravno tako dobro živeti, kot zdaj pri svojem gospodu. Sicer Vam pa še zmirej trije deli stave ostanejo. Ako Vam pa ni vseč — ostanem raji še pošten človek in služim kot do zdaj!“

„Dete pes! kako ste nesramni, pet tavžent liber, to je 60.000 gold. gotovega denarja. Nak, tega pa ne, raji koj stavo poderem!“

Kakor Vam je drago, gospod! odgovori služabnik in hoče iti. „Jest nočem pri tej igri nar več zgubiti.“

„E vraga! kam se Vam tako mudí? Že vidim, de me imate v pestéh in de se Vam moram udati. Naj bo! pet tavžent jih bote dobili koj po dobljeni zmagi. Že veljá! mož beseda.“

„Že veljá, gospod! Jest nimam

navade norčevati se, ali me razumete! **Z Bogom** tedaj! — moram iti, de pri komu suma ne obudim.“

„Že prav! le pojte in ne pozabite — pet tavžent ni kaka bodi si reč!“

„To dobro vém, gospod! — bodite brez skerbí! Vaša je stava!“ To izrekši odide kraljevičev sluga. Bogatin nekako zaničevavno za njim gleda ter pravi: „Berdija, tù je pač vès navezan na dobiček! Pa naj bo — de le stavo dobim. Pri vsem tem imam vender še dovolj dobička, de bom lahko zadovoljin.“

Zdaj se še na Lenčeta, ki je sam pri mizi sedel in po ulicah gledal, ozrè in sam sabo zagodernja: „Ta gumpec mende ni tudi nič najnega govora razumel“ — in zapustí gostivnico. Zunej naglo konja zasede in oddirja. —

„Na, to je hudobija, ki ji ni para, kjer si bodi!“ pregovori Lenče vès razkačen, ko ni nikogar več v sobi. „Kraljevič, ktereга gerdúna ob denar pripraviti hočeta, je gotovo moj nekdanji svetovavec. Tega več ne dvomim. Ha! Lenče na noge! Bom le vidil, ali bo res tako, kakor sta gerdúna sklenila. Kako mi je spet pomagalo, de sim se

francoskega jezika naučil! Ako bi me ne bil kraljevič persilil, ako bi mi ne bil tolikrat rekel: „Čas je zlató! in kar se učiš, se sam za se učiš!“ javaljne bi ga zdaj iz nevarnosti rešiti mogel in ogoljufan bi bil za toliko lepega denarja. Ne mogel bi mu zdaj hvaležen biti, ako bi ga ne bil slušal. Kaj bo neki djal, ko mu to hudobijo razodenem! Kako ga bo veselilo, de se je takrat ponižal z revnim Lenčetom govoriti in ga poučevati. De, v resnici! vsaka dobra beseda, vsako dobro delo najde prej ali pozneje zasluženo plačilo! Tedaj le urno. Še danes moram s kraljevičem govoriti in ga nevarnosti oteti, ki mu proti. Nadjam se narboljega vspeha, zakaj nisim bil zastonj v svoji mladosti konjski hlapec. S takim, kot je kraljevičev Juri, se grém še zmiraj skušat. Na vse zadnje bom morebiti še dalje jahal, kot sim si pred želel. Serčnost veljá! Kar sim sklenil, mora koj doveršeno biti.“

Lenče se nič ne obotavlja, ker je bil za-nj čas zlató. Plača ceho, se pokrije in gré naravnost na policijo, nadjaje se, de bo tù najprej za stanovanje

kraljeviča zvedil. Tjè pridši hitro po kraljeviču Vlad. B . . . . . skimu upraša, ali v svojo veliko žalost zvé, de tega imena nobenega v Londonu ni.

„Mora biti,“ pravi Lenče. „Prosim, gospod! poglejte še enkrat v bukve, kjer so ptujci vpisani, vém de mora tudi med njimi biti.“

Prošeni ga koj usliši in pregleduje, tode zastonj. Kraljeviča ni bilo med vpisanimi. Lenče je mogel tedaj jenjati in klaverno pisarnico zapusti.

„Morebiti je pa omenjeni kraljevič kdo drug,“ pravi gré sam pri sebi. „Mogoče je res, tode vest mi ne dá nikakor pokoja, moram še prašati!“

Dolgo premišljuje, kam de bi šel, de bi za kraljeviča zvedil, kar mu naenkrat v glavo pade, de bo narberže pri kakem imenitnim gospodu v stanovanji. Hitro sklene, v nar imenitniši hiše iti, in tam pri služabnikih za-nj popraševati. Gré, v pervo kakor si je spomnil, vpraša priljudno; priljudno se mu tudi odgovorí — od kraljeviča ni duha ne sluha; gré v drugo, tretjo, četerto in peto, povsod dobí enaki odgovor, de kraljeviča nihče ne pozná. Lenčetu je

bilo že zdaj nekoliko lože pri sercu, misel, de bi vender ta kak drug kraljevič biti znal, ga potolaži — kar še eno poskusiti sklene.

„Ker bo kraljevič tedaj kraljev naslednik, ga bo vender kdo, če je tukaj, v kraljevem poslopji poznal,“ pravi Lenče sam pri sebi, in gré naravnost v kraljevo poslopje. Tù popraša najprej nekoga čuvaja — ta nič ne vé ter Lenčeta k strežetu pošlje. Streže, ker sam nič ne vé, ga pošlje k hišniku. Hišnik mu vse imena imenitnih gospodov, ki v poslopje hodijo, pové, pa nikjer ni imena kraljeviča. Zdaj se Lenče utolaži in prepriča de mora omenjeni kraljevič kdo drug biti, se lepo hišniku zahvali in od njega še do vrat spremljen hoče iti, — kar konji nagloma s kočijo priderdrajo. Lenče postoji in pogleduje iz radovednosti kdo de se pelje, gleda in vidi skozi osvitljene oknica — kraljeviča, kteriga je iskal — svojega prijatla! De bi ga bile oči oslepile, ni bilo mogoče, ker je predobro blágo lepo obličje svojega gospoda in dobrotnika poznal in si ga v dno serca vtisnil.

„O Bog!“ zavpije ter se hišnika

oklene, „ta je pravi, ta je kraljevič B . . . . . ski.“

„Nak, vi se motite, to ne more biti“ odgovori hišnik. „Ta gospod je nj. visokost, knez Višinski. Dobro ga poznam, vsaj pride vsaki teden enkrat na kosilo.“

Zdaj še le se Lenčetu oči odprejo. Kraljevič si je namreč zmišljeno ime dal, de nepoznan lože potuje. Lenče bi ga bil brez skerbí lahko celo svoje življenje iskal, pa nikoli nikjer bi ga ne bil staknil.

„De, de, je že prav, gospod! to je knez Višinski,“ pravi Lenče veselo hišniku. „Tode prosim povejte mi še, kje de stanuje?“

Radovoljno mu naznani hišnik ulice in hišno številko kraljevičevega stanovanja. Lenče se mu poln serčne radosti lepo zahvali in odide, s terdim sklepom, jutri na vse zgodaj h kraljeviču iti in mu vse razodeti.

„Lejte no, kako mi je prav prišlo,“ reče sam pri sebi, „de se nisim nič obotavljal. Ako bi bil jutranjega dneva čakal, gotovo bi ne bil tako srečen, kraljeviča viditi, čeravno bi bil vse

mesto obhodil. Kako dobro je vender,
če človek čas dobro oberne, in
tudi trenutka ne zamudí.“

X.

Kraljevič.

Ko se je drugo jutro komej daniilo, je bil Lenče že na nogah. Ulice in hišno številko si je bil dobro zapomnil, in brez velicih ovinkov pride kmalo k zaznamovani hiši. Hitro poterka, in prosi, de bi ga h kraljeviču peljali. Ali reče se mu, de misli kraljevič ravno zdaj nekoliko dni iz mesta iti, in de z nikomur nima časa govoriti.

„Ravno prav!“ odgovori Lenče; „zato sim tako zgodej peršel, de bom še ž njim govoril. Le peljite me k njemu, imam mu važnih novic razodeti. Brez odloga, prijatel!“

„Koga čem napovedati? Povejte mi saj imé!“

„Imena pa ne,“ odgovori Lenče. „Le recite, de nekdo hoče ž njimi zastran stave govoriti.“

„De, de, je že prav!“ odgovori služe in steče.

Ni dolgo, in spet pride, ter Lenčetu pové, de kraljevič ž njim koj govoriti želi. Ter stopi koj v naznanjeno sobo in dobí kraljeviča, kterege je še poznal, on pa njega ne.

„Kdo ste pa, gospod! in kaj mi imate povedati?“ vpraša kraljevič Lenčeta.

„Kdo de sim, hočem potem povedati,“ odgovorí Lenče. „Zdaj Vam imam svitlost! le povedati to, de je bogatin Simur goljuf in Vaš hlapec Juri, pridanič in gerd izdajavec.“

„Ne tako, gospod!“ zavpije osupnjeni kraljevič. „Kako natolcovate mojega prijatla, Simura? S čem morete to spricati?“

„De, svitlost! prav lahko,“ odgovorí Lenče in začne od kraja vse pripovedovati, kar je včeraj po srečni naklučbi zvedil.

„To je res hudobija, de ji ni para!“ reče kraljevič. „Simur goljuf! In Juri, kteremu sim vse zaupal, zdajavec! To ni mogoče! Jest ne morem verjeti, spričajte mi, tudi Vas ne poznam — pervikrat Vas še le vidim! — kdo Vam bo verjel?“

„Ako mi ne verjamete, svitli gospod! pokličite Jurja k sebi in povejte mu v zobe, kar ste zvedili,“ pravi Lenče. „Ta čas grém jest z vašim dovoljenjem v drugo izbo in če bo gerdún tajil, zagromim potem jest nad-nj. Upam pa, de potem več ne bo tajil.“

„Dobro, če zares véste, se poskusi! Še mi ne more v glavo, de je Juri — bom že vidil! Stopite v bližnjo izbo in počakite, de se zmeniva. Duri naj bodo pa le priperte, de bote laglje vse slišali.“

Lenče gré, kakor sta se pogovorila. Kraljevič berž pocinglja, in služabniku zapové, Jurja poklicati. Ta pride, Lenče, zagledavši ga skozi špranjo, ga pri tej priči spozná.

„Juri“, mu pravi kraljevič, „ti si se od Simura podkupiti dal, de bi me ob stavo pripravil. Pet tavžent boš mende za potolaženje vestí dobil.“

Juri obledí, in ošabno tají, de ni res.

„Kdo pravi?“ zavpije. „To je gerda laž. Za noben denar bi svojega gospoda ne izdal.“

„In vender si ga gerdún izdal!“ se Lenče pred njega stopivši oglasi. „Menim, de me še poznaš!“

Juri se ustraši, kakor de bi bil kako pošast zagledal. Trepetaje na vseh udih pade pred kraljeviča na kolena, mu vse pové in prosi milosti.

„Tedad je resnica?“ reče žalostno kraljevič. „Kaj tacega bi ne bil od tebe verjel!“

„O gospod! milost! milost!“ javka Juri, „število je bilo preveliko! Škušnjavec me je premagal! Gospod! milost! nikdar več se ne bom kaj tacega storiti prederznil!“

„Je že dobro — poberi se mi spred obličja in ostani v svoji stanici!“

Juri vstane in zapustí klaverno sobo. Kraljevič služabniku ukaže, de naj ga dobro varujejo, de nikamor ne uide. Potem se k Lenčetu oberne, rekoč: „Kako se pa Vam hočem zahvaliti, gospod! Vi ste mi veliko dobroto storili in me iz kremljev hudobnežev rešili. Zeló huda bi mi bila pela, ako bi bil stavo zgubil. V štirnajstih dneh moram k svojemu stricu nazaj — kaj bi bil počel, saj bi mi ne bilo še toliko gotovine ostalo, de bi se bil pošteno preživiti mogel. Hvala Bogú! zdaj sim pa dober, in sim Vam zeló hvaležen, de

ste me iz nadloge rešili — zakaj stava zdaj več ne veljá, in jest svoj denar obderžim.“

„Zakaj bi neki ne veljala več, svitlost?“ ga popraša naglo Lenče.

„Zavoljo goljufije“ odgovorí kraljevič.

„Vsaj niste Vi goljufali, ampak bi bili le ogoljufani,“ reče Lenče. „Le pustite, naj bo kakor je, gotovo je stava Vaša.“

„Ni mogoče! Juri je narbolji jezdec. Le on bi bil zamogel zmagati!“

„Ne zamerite, svitlost! z Vašim rujavcem (pramčikom) lahko vsak zmaga, če je le količkaj ježe vaju.“

„Naj že bo Vaša prav! Kako pa bo z vožnjo! Sam Juri je mojima ograma kos! Ni mogoče tedaj, de bi jest stavo dobil!“

„Morebiti vender, svitlost!“ odgovorí Lenče. „8 dni je še čas. Dovolite mi — v teh dneh se bom toliko navadil, de bom lahko Jurja nadomestil ali pa tudi še v vožnji prekosil.“

„Vi? kaj ste mar tako izurjeni v jezdarenji in vozarenji?“ ga vpraša radovedni kraljevič.

„Le koj poskusite me,“ odgovori Lenče.

„Koj, koj!“ reče kraljevič in pokliče spet svojega služeta ter mu veli, de naj se koj pramček osedlja in na dvorišče pripelje. — „Tode ljubi moj!“ pravi spet k Lenčetu obrnjen, „vedite tudi, de je ta konj kaj nevaren, posebno nerodnežem.“

„Meni pa ne, meni,“ odgovori Lenče in gré berž na dvorišče in osedljanega konja zaséde, in se na njem tako ročno in verlo obnaša, de ga kraljevič res občuduje.

„Je že dovolj, gospod!“ zavpije skozi okno Lenčetu. „Pridite spet k meni, midva se bova še menila!“

Smejaje skoči Lenče raz konja in se spet h kraljeviču podá, ki ga še bolj veselo in prijazniši, kot poprej, sprejme.

„Bog Vas sprejmi, Vi ste nar bolji jezdec! nikoli nikjer še nisim tacega junaka vidil. Na pol je že stava moja! Kaj pa bo z drugo? Imam namreč 2 ogra z nar lepšim vozom. Juri ju je izučil, de se na ogersko besedo „kérek“ v nar hujem dirjanji ustavita. On sam

jima je kos, le s tega pomočjo sim stavo naredil. Sklenili smo, de bo moj hlapec po polji, kar bo mogel, do ster-mega brega reke Temze, okoli ktere poglavitno mesto Angleškega, London, leži, dirjal in se tam nagloma ustavil. Kaj tacega noben Anglež ne vé in ne more in stava bi mogla moja biti. Zdaj pa brez Jurja tega ne speljem, ker razun njega nikogar družega nimam, de bi tako spreumetaven bil. Zdaj tudi še le vé, zakaj de je Simur hotel, de bi ne jezdila in vozarila sama!“

„Nič ne de, svitlost!“ odgovori Lenče. „Jest se namesti Jurja ponudim, meni prepustite in prisežem, de bom stavo dobil.“

„Ali Vi? kdo pa ste vender?“ ga praša kraljevič. Preden kaj zročim, moram vender vediti, komu de zročim. S tem Vas pa ne mislim razžaliti — tode, morebiti ste pa tudi Vi od Simura podkupljeni, de ste mojega hlapca sém počernit prišli, de bi toliko bolj zmage gotov bil. Juri bi se še lahko, si je mislil, kesal in mi vse poderl — zategadel je Vas poslal.“

„Ze vé, svitlost!“ odgovori Lenče

smejaje se. „Gotovo bi bili koj družih misel, ko bi vedili, kdo de sim.“

„Zato bi Vas rad poznal!“ reče kraljevič, in se nasmeja.

Lenče seže v žep po cekin, ter ga kraljeviču podá, rekoč:

„Svitlost! ga poznate?“

„Cekin je! Čemu mi bo?“

„Tega ste mi Vi enkrat podarili, ko sim Vam orla, ki ste ga bili ustrelili, iz brezna prinesel,“ odgovori Lenče.

„Res! aha! se že spomnim! — pa ni mogoče, de bi bili Vi tisti pridanič.“

„Sim, svitlost! ravno tisti sim, samo, de sim se nekoliko postaral,“ odgovori Lenče posmejaje se. „Rekli ste mi sicer takrat, de bom denar zapravil — zdaj pa vidite, de znam tudi varčen biti.“

„To je pa vender čudno snidenje!“ zavpije kraljevič. „Čedalje bolj se spominjam, de ste bili takrat, ne zamerite mi, — prav lenúh in pridanič, kar Vas je bilo — zdaj pa . . . —

„Zdaj pa nisim več,“ poprime Lenče besedo. „De pa nisim več, naj se le Vam zahvaljujem.“

„Meni? kako?“ vpraša naglo kraljevič.

„Vam, samo Vam! Dali ste mi tudi še dva dobra sveta. Pervi je: Čas je zlató! drugi pa: kar se učiš, se sam za-se učiš! — Ali se tega še kaj opomnite?“

„De, de! Sveta nista tako slaba ne. Ste se tedaj po nju ravnali?“

„De, prav vestno!“ odgovori Lenče; „zakaj zmiram sim se veselil, de bi se enkrat spet vidila! Pozneje sva bila še enkrat skupej, takrat namreč, ko ste mi bili psička dali. Ali se še veste, svitlost! tega spomniti?“

„Aha! že vém — takrat ste se bili že nekoliko poboljšali, bili ste že na bolji poti. Pridniši tudi, pa ne še do dobrega.“

„Tako je bilo,“ pravi Lenče dalje, „kar sim si pa tudi dobro zapomnil. Učil sim se vse, kar sim le mogel. Bil sim najprej pasji fant, potem konjski hlapec — potem jezdec — potem sem hodil v šolo — bil sim pisar — tajnik — majhno de ne tudi predsednik neke okolice; potem dninar na železnici, — nazadnje zemljomerec, in to sim še, ali mar več saj upam spet biti.“

„To je pač čudno! Kaj ste se pa prav za prav učili?“

„Brati, pisati, računiti, pse vaditi, jezdariti, angleškega in francoskega jezika, državnega prava, matematike in stavbinih umetnij in nič družega.“

„Zares, to je velika reč,“ reče kraljevič z dobrovoljnim nasmehom, „neznano ste bili pridni, de se ste toliko naučili.“

„Mi zaupate tedaj, svitlost?“

„Se vé de, sej sva že stara znanca.“

„In stava?“ —

„Ako si upate, de bote gotovo zmagali, le poskusite.“

„Terdno upam, ako le Simur tega pred časom ne zvé, de sim mu tako naredil,“ odgovori Lenče.

„Zato bom že jest skerbel,“ pravi kraljevič. „Jurja bom že dobro zavarovati dal, de nikomur ne bo besedice čerhnil.“

„Drugó je vse dobro. Le še svoji družini naznanite, de bom jest zdaj namesti Jurja kočijaž.“

„Vi? ki bi bili že lahko predsednik?“ reče kraljevič.

„Zakaj pa ne. — Ste že mar pozabili, de sim bil tudi na železnici delavec — in čez 8 dni bo tudi tega konec.“

„Naj se zgodi Vaša volja, ker tako hočete — Vam bom že vse potrebno oskerbel. Pred vsem mi pa zdaj bolj natanko svoje življenje razodenite; vém de ste dosti dosti prestati morali.“

Usedeta se in Lenče začne od kraja vse pripovedovati, kar je doživel. Kraljevič ga zvesto posluša in ko končá, ni čudenja konca ne kraja. Zdaj tudi zvé, s kako učenim in prebrisanim možem ima opraviti. Še bolj se mu prikupi zavolj svoje odkritoserčnosti in poštenega ravnanja. Na vse vprašanja mu je natančen odgovor dati vedil.

„Dragi gospod!“ mu reče kraljevič po dokončanem govorjenji, „neizrečeno me veseli, de sva se spet tako soznanila. Jest Vas ne pustim od sebe. Morate z mano na Nemško, de domovina sad Vaše učenosti prejme, ne pa ptuja dežela.“

„Nak, svitlost! tega ne morem,“ odgovori Lenče, „predsednik, ali prav za prav sedanji minister, mi je večno sovraštvo prisegel; on me čerti, in vém de bi me v žlici vode rad utopil, ako bi me le mogel.“

„Kar to zadene, ne skerbite, dragi

moj!“ reče kraljevič. „Jest Vas zvo-
lim za svojega tajnika, denarničarja in
svetovavca, z eno besedo — vse mi
bote. Letni zaslužek si pa sami odlo-
čite, kolikor hočete. Zdaj pa nobenega
izgovarjanja več, dragi moj! Le udarite!“

Lenče s solzami v očeh in zeló
ginjen roko dá in — oba pócita v večni
spomin ponovljene prijaznosti. Jecljaje
in jokaje si je komej par besedic v
zahvalo spregovoriti mogel.

„Ni treba, dragi moj!“ mu seže
kraljevič v besedo. „To je moja dol-
žnost. Saj sim Vam obljubil, de bom,
ako se bote po mojih svetih ravnali,
za Vas skerbel. Zdaj, menim, je zadnji
čas, de dano obljubo spolnim. Zunej
tega ste me še neizrečene škode ob-
varovali, ker bi bil gotovò stavo zgubil.
Tudi, mislim“ — pristavi še kraljevič
nazadnje — „de bote svoji domovini
verlo pomagali — in moja dolžnost je
se Vam vsaj nekoliko hvaležnega ska-
zati. Zdaj pa, dragi moj kočijaž! pojte
h konjem gledat in se vadit, de mi
stave ne zgubite.“

„Nikar naj Vas, svitlost! zastran
tega ne skerbí!“ odgovorí Lenče. „To-

liko še premorem, de bom lahko ograma kos.“

Lenče gré in se noč in dan krog kónj mede. Jezdi, vozi in se vadi neprenehoma, de se je komej dobro najedel in naspal. Kar je počél, je bil le sam, nihče ni smel pri njem biti, še kraljevič ne. Lenče je bil tudi kaj srečen in je konje sčasama tako navadil, de so pri narmanjšem klicu ali žvižgu iz hleva prišli, ter ga lizali in obskakovali, kákor psički (ščeneta). Kraljevič to viditi, nič več nad dobitvo stave ne dvomi, in se popolnoma utolaži.

Tako pride dan razsodbe. Kraljevič gré z Lenčeta na skus. Na odločenem mestu so že Simur, sodniki in veliko družih gledavcev, ki so iz radovednosti zdaj kraljeviča, zdaj Lenčeta pogledovali. Tudi Simur išče svojega — ker ga pa le ne ugleda, mu tesno prihaja.

„Kje je pa Juri?“ slednjič kraljeviča vpraša.

„Je nekaj bolehin, in ne more iz svoje izbe,“ odgovori kraljevič. „Kakor vidite, sim mogel namesti njega družega vzeti. Zavolj njega nisim

hotel stave podirati, — veljá kakor sva rekla.“

„Le, če hočete,“ reče jezno Simur, „jest pa nočem, ker sva se zgovorila, de mora Juri zraven biti.“

„Mislim, de ne,“ odgovori kraljevič. „To naj sodniki razsodijo!“ Vsi se za kraljeviča potegnejo in njemu prav dajo. Kraljevič jim zroči denar, kar je bil že tudi Simur storil in — skus se začne.

Lenče pramčka zasede, spodbode in v diru jo vžge kakor ptič čez rov in kol in pustí deleč za sabo Simurovega jezdica. Nepopisljivo veselje je med gledavci, kader spet nazaj pridirja. Pol stave je bilo že dobljene — vsaj zgube se ni bilo zdaj več treba bati.

Zdaj naprežejo vozova. Lenče in Simurov kočijaž se vsak na svojega usedeta, in se oba tako dobro in urno obnašata, de nobeden ni hotel zadnji biti, in se drugemu prekositi dati. Ker niso mogli razsoditi, je že hotel Simur svoj denar zgrabiti in iti, kar se nenkrat Lenče oglasi in nekaj poprosi.

„Dovolite mi gospodje še nekaj! Storil sim dozdej ravno toliko, kot

Simurov hlapec; zdaj naj se pa še pokaže, čigavi konji so bolj izurjeni. Ako so nasprotnikovi bolji, naj dobí stavo z dovoljenjem mojega gospoda, če pa niso, se samo od sebe razume, da gré stava kraljeviču.“

„Že veljá!“ zavpije Simur, ki se je gotovo stave nadjal.

Sodniki pogoj zaznamovajo. Lenče skoči z voza, vajete na komate obesi, in urno spet nazaj na voz skoči. Vsi se čudijo — še kraljevič.

„Kaj to pomeni, Lenče!“ mu kraljevič zavpije. „Ste mar norčavi, brez vajetov bote dirjali!?“

„Le pustite me, milostljivi knez! že vém kako je prav“ — odgovorí Lenče, zažvižga in ko bi trenil, zdirjata ogra z lahkim vozom bliskoma.

„Aha, ušla mu bota,“ reče krototáje se Simur.

Tode hudobnež se je zmotil — ena sama beseda, en sam klic in žvižg je zadosti — in spet se obrneta proti množici nazaj. Odtod ju pa naravnost proti stermemu bregu Temze zapodí. Letita, kakor bi šlo z viharjem v stavo. Gledavci stermijo, marsikteremu serce

bíti zastane, še celó kraljeviča strahú bledoba obide, viditi Lenčeta tako derzno dirjati, zakaj breg je bil sterm in dir na nos na vrat, in gorjé! vozniku in konjema, ako bi jima bilo spodletelo. Vsi bi se bili zdrobili in potopili. Vedno bliže in bliže brega je voz — še en skok, in vse bi bilo šlo rakom žvižgat — že sta bila na kraji grozečega brega — zdaj, zdaj — ni drugači mogoče! — „p o n j e m j e“ zavpije vse — kar se naenkrat, lej čuda! na klic konja ustavita in razgetáje po vozniku gledata. Še en klic — in obrnivši se hipoma, jo udereta nazaj in preden spet dobro Lenče „t é r e k“ zreče, staravno na tistem mestu, od koder ju je zapodil. —

Vsi so veselja vriskali in kraljeviču stavo dali. On spravi denar, Lenče pa konje v red dene in vse gré spet nazaj v mesto London. — Kraljevič neznanó vesel in zadovoljin, de je stavo dobil, in de ni bil goljufan, Lenče pa, ker se je tako dobro obnašal in ker je svojemu gospodu stavo dobil. „Čas je zlató! čas je zlató!“ pravi sam pri sebi. „Ako bi ne bil že kakor konjski hlapec priden, gotovo bi bil kralje-

vič stavo zgubil. Kako dobro je vender, če se človek vsega, kar se uči, dobro in natanko nauči. Kdor se kaj uči, se ne uči samo za-se, ampak tudi zu druge. Čas je zlató! Tudi kraljevič se ne bo nikdar kesal, de mi je bil taka nauka dal.“

Kraljevič se res ni kesal. Koj ko domú pridejo, pokliče Lenčeta k sebi, mu pokaže kup zlata, in reče:

„Nate, dragi moj! vzemite, ta denar je Vaš!“

„Kteri?“ vpraša začudjeno Lenče.

„Ta le, ki ga je Simur z Vami stavil.“

„Ne z mano; z Vami, gospod!“ odgovori Lenček.

„Nikarte vender tega,“ odgovori kraljevič posmehljáje se. „Jest sim zadovoljin, de ste mi le moj denar rešili — ta je pa Vaš — Vaša urnost ga zasluži. Tedaj brez obotavljanja, morate ga vzeti. In vender mi bote moj pregovor poterdili! — Kaj ne? čas je zlató! ali Vam nisim prav pravil in Vas opominjal, de se po tem ravnajte?“

Lenče ne vé, če čuje ali se mu sanja. Toliko zlata! in to vse njegovo!

„To je vender preveč! — to je premoženje bogatina!“ jecljaje izgovori.

„Res! dragi moj! to je istinga, ki ste jo s pridno rabo časa pridobili,“ odgovori kraljevič. „Vzemite jo in naj Vam bo v vedno veselje! Vi ste jo tudi zaslužili. Zeló me pa veseli, de Vam je natančno spolnjenje mojih naukov toliko sadú prineslo! — Prejeli pa boste tudi sad svoje marljivosti in pravičnosti. V osmih dneh greva na Nemško — Vi pojedete z mano — ko prijatel. De Vas bo delavna prihodnost čakala, bom že skerbel. Še očitniši se Vam bo potem moč mojih naukov pokazala, naukov namreč: de je le čas zlató! de se ne učimo samo za-se, temuč tudi za druge in za njih dobro, in de nič človeka bolj ne osreči in ne oblaži, kakor če čas umno rabi in si neprenehoma dušnih zakladov nabira!“

Kraljevič je resnico govoril, ktero je Lenče tudi vedno bolj in bolj čislal. V odločenem času gresta skupej na Nemško. Eno leto potem nastopi kraljevič vladarstvo. Lenče, nekdanji pasji hlapec, postane predsednik — potem

minister in je kar je narveč vredno, v vseh razmerah časa vedni prijatelj kralja, ki ga je tudi neizrečeno ljubil in čislal.

Lenče tudi svojih rednikov ni pozabil. Bogato ju je obdaril, hvaležni rejenec jima je obilno povernil, kar sta mu njega dni dobrega storila. Posebno se je mati Zidarica veselila, viditi Lenčeta na tako visoki stopnji blaženstva, in večkrat je sama pri sebi rekla: „Ta mladeneč je vendar imel glavo na pravem koncu! O ko bi bila to prej vedila, koliko bolje bi se mu bilo, dokler je pri nas bil, godilo. Zdaj je pa prepozno! V mladosti se uči, ako ti je kaj mar. „„Čas je zlató!“““ kar se človek uči, se za se uči! O ko bi vendar mladost se spametovala! Mladost! Mladost! O ko bi še enkrat mogla mlada biti, bi se gotovo tako učila in obnašala, kakor si boš v poznejih letih želela, da bi se bila v mladosti učila bila!“

In vi dragi bravci ste še mladi! — —

Pri

J. Giontini-tu,

bukvarji v Ljubljani, se tudi dobiva:

Šmida, Kr., Hirlanda bretanjska vojvodnja ali zmaga čednosti in nedolžnosti. Po nemškim. Laibach. 14 kr.

Življenje in terpljenje služabnikov božjih, kateri so bili 5. februarja 1597 na Japanskem križani in o binkuštih 1862 v Rimu slovésno Svetnikom prišteti. 2. Auflage. Mit 1 Abbildung. Laibach 1863. 12 kr., Prämienband 20 kr.

Ahasver, večni popotnik. Pravljica. Laibach 1850. 5 kr., 1 Dutzend 50 kr.

Bojték ali pravljica od viteza v drevo vpreženega. 10 kr.

Costa, E. H. Dr., Postojnska' jama. Mit 1 Titelpuffer und 1 Grottenplan. Laibach 1863. 40 kr.

Cerkvica na skali. Pravljica. Laibach 1855. 4 kr.

Dve igri za slovensko gledišče: 1. Juran in Sofija, ali Turki pri Sisku. 2. Štepan Šubic, ali Bela IV. na Hrovaškim. Laibach 1850. Broschirt 15 kr.

Hildegárdia, zveličana; dvakrat po nedolžnim v smert obsojena cesarica. 2. Auflage. Laibach 1859. 12 kr.

- Kerški raki**, za kratek čas. Znadke in anekdote. Laibach 1855. 8 kr.
- — **Drugi Košek**: 200 zastavic in vganjk, mičnih vprašanj in odgovorov za preganjanje dolzega časa in obdelovanje uma. Laibach 1863. 8 kr.
- Kmetica in grofinja** Grizelda. Lep izgled poterpežljivosti in ponižnosti vsim ženam. 10 kr.
- Kratkočasne** igre s kvartami, številkami in družimi rečmi v družbah. Laibach 1850. 12 kr.
- Lačjivi** Kljukec, kako se mu je na morju, na suhim in v vojski godilo. Laibach 1863. 14 kr.
- Malavašič**, Fr., Erazem iz jame. Povést. Mit Titelbild. Laibach 1861. 10 kr.
- **Oče grof Radecki**, c. k. maršal. Z jeklorezom. Laibach 1852. 16 kr. Prämienband 24 kr.
- Močni baron Ravbar**. Povest iz slovenske zgodovine. Laibach 1858. 6 kr.
- Némški** Pavliha v slovenski obléki. Bukve polne smešnih povést za kratek čas poslovenjene. 3. Auflage. Laibach 1863. 14 kr.
- Najdenček** ali pravični se tudi živine usmili. Iz nemškega. Laibach 1860. 14 kr. Prämienband 30 kr.
- Podoba** presvéte Device Marije. Povest. Laibach 1855. 4 kr.
- Repofhtev**, duh v kerkonofhkih gorah. Pravljiza kakor jo je po nemfhko spifal Musäus. Laibach 1857. 16 kr.
- Stric Tomova** koča, ali življenje zamorcov v robnih državah svobodne severne Amerike. Laibach 1854. 30 kr., Prämienband 40 kr.
- Svesek** zhudapolnih pravliz. Dvoje lepih pravliz: I. Trojno refhenje dufh. II. Okamnjenzi na Blanfkim gradu. Laibach 1858. 8 kr.

„**Sveta** grofinja Genofefa. Mizhna in ganljiva pripoved. Laibach 1860. 12 kr.

Vjetnik na galeji. Lepa in podučenja polna povest s pristavkom življenja sv. Vincenca Pavlana. 2. Auflage. 1862. 10 kr.

